לכבוד עמודי התורה.

כולל הערות והשגות על קונטרס
הבלעת הדם.

ממני

זאב יצחק הלוי דיננער

בקאֶלן על נהר רהיין.

Frankfurt a. M.

Druck von H. L. Brönner's Druckerei.
(F. W. Breidenstein)

1890.

בשנת תרמ"ו—תרמ"ז הוציא הרב החכם מו"ה צבי פלאטא שני מכתבים הכוללים שמונה דפים אָקטאַף ונקובים בשם קונטרס הבלעת הדם וחלקם ביעקב והפיצם ברבני ישראל די בכל אתר ואתר שיבואו על החתום להעיד כי אסור לקרב מיתה בע"ח אחר השחיטה כ"ז שהדם מקלח. ואבוא אז על העיון ואשתומם על המראה שהרב המחבר הנ"ל מוליך ומביא שם סברות מעלה ומוריד טעמים להוליד על ברכי רש"י הוראה חדשה תחילתה להחמיר וסופה להקל ולהתיר את האסור לדעת הפוסקים קדמאי ובתראי באשר הוא מוכיח ועד שמותר לשבור מפרקת השחוטה אחר פסוק הקילוח אעפ"י שהיא עדיין מהלכת כבריאה יום שלם ויותר. ובכן הצעתי דין החדש הזה בצירוף שיבושים אחרים הנמצאים בשני מכתבים הנ"ל לפני אחד המיוחד בגדולי הדור האמתיים במדינות רוסיא, והוא בתוך הבאים על החתום, וקראתי תמה תמה שהרבנים המסכימים לא שמו עין בוחנת על דברי הקונטרס לראות מה טיבן, וכי תוכן אינן כברו של ההסכמה מהגאב"ד דק"ק פרעסבורג המעיד בשם מרן שר התורה בעל חתם סופר שיש להיזהר בהכי עד שתצא נפש הבהמה לגמרי. והנה גדול הדור הנ"ל השיבני דבר כי ידוע לכל מלומדי למד שכל עיקר הקונטרס אינו אלא לצורך השעה כדי להפר מחשבות אגודת אנשי בלי — שם. — אמנם כעת הוציא הרב המחבר את הקונטרס בשלמותו גם מכתב שלישי גם שארי הוספות. ואחרי עברי בין בתריו, מצאתי כי אלה מוסיף על הראשונים לקיים מאמרו בהוראה החדשה הנ"ל ומבטיח כי הוא חזר על כל צדדי היתרא ואיסורא „לאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא“ וכן הוא מבשר ואומר כי גדולי הראשונים אשר גזרו אומר לאיסורא „לא ירדו לסוף דעת של רש"י זאת הפעם“. אי לזאת רואה אני חובה לעצמי לפתוח לו בזה פתחי תשובה ולא בחרף אצא לקראתו ולא בסברות כרסיות לעשות מטעמים, גם לא בקול סופר מאריך וכותבת הגסה, רק אביא דברים בקצירת

אוזר מספרי איתני עולם אשר כל בית ישראל נשען עליהן ואשר אין בהכחשה כל ימי שמים על הארץ והם יתנו עדיהם האמת אתו עמו כלומר אליו. וזה החלי בס"ד.

הנה כל דברי הקונטרס סובבין והולכין ברגוא ושוב על היסוד: שרש"י אין מחלק בין שבירת המפרקת לשאר קירובי מיתה אלא העיקר שהכל תלוי בו לדעת רש"י הוא קילוח הדם, דכל עוד שהדם מקלח אז כל קירובי מיתה אסורין משום הבלעת דם באברים, אבל לאחר שפסק הקילוח מותר אפי' לשבור מפרקת השחוטה גם אם היא מהלכת עדיין. כבריא י"ב שעות ויותר אחר השחיטה. — „וקושטא קאי דבמה שכתב רש"י בחולין ל"ב ע"א „יכנו על המוח לא אתי לאפוקי שבירת המפרקת — ודלא כמו שכתוב „בעל ספר התרומה בשמו יכנה על ראשה ובלבד שלא ישבור מפרקתה — „כי רבינו ברוך ורבו ר"י הזקן לא ירדו זאת הפעם לסוף דעתו של „רש"י וסברו בדעתייהו דרש"י ז"ל מחלק בין הכאה על המוח שאינה מבליע „דם באברים, לשבירת המפרקת המבליע דם — ולא הרגישו דרש"י „ז"ל נקט דוגמא בעוף לפי שדבר בהווה."

אלה הדברים הניח בעל הקונטרס ליסוד מוסד לבנות עליהן כל בנינו ומשם יצא דין החדש שלו לשקל נגד דעת רבינו ברוך ור"י הזקן וכל הנלווים להם. ומי יכריע את מי האמת והצדק? באמת עוד שנים אני יודע מגדולי הראשונים ה"ה הרשב"א והריטב"א לחולין קי"ג שכתבו בפירש כי לדעת רש"י אין לשבור מפרקת השחוטה „עד שתמות לגמרי". הרי שגם הראשונים הללו מסבירים דעת רש"י כי העיקר אשר הכל תלוי בו לאו פסוק קילוח הדם הוא אלא העיקר היא יציאת נפשה כי מתה, וכל עוד אשר רוח חיים באפה אסור לשבור מפרקתה.

וכן לא נעלם ממני כי גם הב"ח ודעימיה כותבין דרש"י מחלק בין שבירת המפרקת להכאה על הראש וכדומה ואפי' הטו"ז, אשר בעל הקונטרס סמך עליו ראשו ורובו של קונטרסו, כתב באר היטב שרש"י מחלק בין שבירת המפרקת לשארי קרובי מיתה, וכן פסקו הלכה למעשה הלבו"ש והש"כ ופר"ח וכו"פ והספר"מג והתבו"ש.

אמנם מכל אלו אין להביא סתירה נגד דעת בעל הקונטרס. דמי הני ליה למימר שגם הפוסקים הללו לא הבינו כוונת רש"י בזה? ומאי אלומי הני מרבינו ברוך ורבנו ר"י הזקן בעלי התוס'?

ובכן יגעתי ומצאתי מכריע אחד אשר כ"ע יסכימו עליו שהוא הבין כוונת רש"י יותר מכל האדם אשר על פני האדמה — והוא רבינו שלמה יצחקי!

והילך לשונו בתשובה אחת המובאה בספרדס הגדול לרש"י ס"י רכ"ח: אל יוסיף מורינו בטרפות שא"כ לא כשר עולמות כי רוב פעמים נוהגין טבחי עירינו להושיט הסכין לאחר שחיטה בלב הבהמה להוציא דמה ופעמים שהולך הסכין על הריאה וכו' ע"כ לשון רש"י הצרוך לענינינו הרי עין רואה ואוזן שומעת כי פי רש"י מדבר דבשר מבהמה שהושיטו סכין בלבה אחר השחיטה כשר וע"כ סובר דבזה ליכא חשש דהבלעת דם באברים ודוקא בשבירת המפרקת אסור.

עוד שם בסי' רי"א כתוב הדר: ואסור לחתוך את הנשחט עד שתצא כל נפשו ויטיף כל דמו שמא יבליע דם באברים ע"כ. הנך רואה כי במקום דשייך הבלעת דם באברים אז באמת אסור לרש"י עד שתצא כל נפשו ולא סגי בפסוק הקילוח.

ועלה מן האמור הסיף שרש"י גופי' בכבודו ובעצמו מעיד בעדות ברורה כי רבינו ברוך וכל הקדושים הנ"ל עמו לא טעו בכוונת דבריו לחולין ל"ב ע"א והפסק הלכה שהוציאו משם בשמו אמת ויציב הוא וממילא הרי שלך לפניך כי הדין החדש אשר בעל הקונטרס הוליד על ברכי רש"י נגד דעת רבותינו הפוסקים הללו טעות גמור הוא, גדול וכורא!

ומעתה הבה נא ונבוא אל הראיות והסברות אשר העלה הרב המחבר בקונטרוסו לאידך גיסא למען דעת לרבנן ותלמידיהון ולכל מאן דעסקין באורייתא כי בעל חכמת אדם „משענת קנה רצוץ הוא זאת הפעם לסמוך עליו". ואחרי כן נחפשה גם דרכיו במכתב שלשי ונחקורה לדעת אם באמת צדק דרך שם קשתו גם נגד שארי גדולי הורים ומורים בישראל אשר מפיהם אנו חיים וממימיהם אנו שותים.

והנני אעביר לפניך, כל טענותיו אחת לאחת בשובה ונחת כסדר מקומות מושבותם לפי דפי הקונטרס ושוברן בצידן.

דף א. „ויא אויז דען ספרי שו"ב, וועלכע דיא וויטעזטע פערברייטונג
„געפונדען האבען, אונד וועלכע פיר דיא שוחטים מאסגעבענד זינד,
„ערזיכטליך איזט, האט דיא פראקסיס לענגסט אים זיננע דעם טו"ז
„סי' ס"ז ס"ק ב' ענטשיעדען, דאס דער אונמיטטעלבאר נאך דער שחיטה
„אפליצירטע קאפפשלאג פערבאטען זייא. — דיעזעז פערבאט איזט
„בערייטז אין אלטער צייט אויך אין דיא פיר גאנץ אונקונדיגע אין
„דייטשער זפראכע פערפאזזטען שחיטה=ביכער איבערגעגאנגען. — זא
„הייסט עס אין דען שחיטות ובדיקות ממהר"י ווייל בלשון אשכנז:"

„ווען איינער שעכט איין עוף אונ' דער עוף צאפעלט
„נאך, אזו זאלל ער עס טיטן מיט איין זטאק אודר האמר,
„אבר ער טערף עז ניט טיטן מיט איין מעסר אודר מיט
„אנדר שארף, אונ' ווען ער עז העט געטאן, איז דער עוף
„טרפה אונד אפילו מיט איין שטאק אודר האמר טערף ער
„עז אך ניט טיטן, זוא לאנג אלז דאז בלוט ריננט."

והנה במטו מיניה אמינא ליה שאגב רהיטא פתח לה פתחא להאי פרשתא בשגגה. ניתי ספר שו"ב ממהר"י ווייל בלשון אשכנז ונחזי כי שם נאמר: „ווענן איינער שעכט איין עוף אונדווארפט עז אויז דער האנד אונד דז עוף ווילל ניט פיגירן, זאל ער דז עוף מיט דעם חלף, וואז ער דאמיט שעכט, ניט ממית זיין, ווארום עז ווערט געזעהן ויא שתי שחיטות, אבער מיט איין האמר אדער מיט איין שטאק דארף ער עז יוא ממית זיין." עכ"ל שחיטות ובדיקות מהר"י ווייל בלשון אשכנז וזו היא העתקה מלה במלה מתוך שו"ב מהרי"ו בלה"ק אשר הוא בכבודו ובעצמו כתב וז"ל: השוחט את העוף וזרקו מידו והעוף מפרכס אל ימיתנו בסכין משום שנראה כשתי שחיטות אלא ימיתנו בקופץ או במקל עכ"ל ותו לא. הרי דלא חילק בין קודם פסוק הקילוח או לאחר כך וע"כ אלה הדברים אשר בעל הקונטרס מביא וקורא בשם שו"ב מהרי"ו בספר שו"ב

אחר השם כתובים והוא טעה בשנוי השם והחליף גברא בגברא.*) וקושטא קאי שלא עלה מעולם על דעת מהר"יו לאסור הכאה ע"הר קודם שפסק הקילוח.

„עבענזא איז אהל יצחק סי' ג' ס"ק ד' וז"ל ראיתי אצל קצבים
„כותים כשישחוט השוחט השור והלך לו ממהרים מיד לאחר שחיטה
„ומכין על הראש במקבת ברזל בעודו בזינוק הדם כדי למהר מיתתו
„וזה איסור גדול מפני שהדם נבלע באברים לכן מחוייב השוחט
„ליתן השגחה פרטית ע"ז."

„זא איז זבחי צדק פאן S. Baer: „ווענן מאן געפליגעל או. ז. וו.
„זא דארף מאן עס ניכט מיט דעם מעססער טעטען, זאנדערן מאן
„טעטע עס מיט דעם האממער." דער פערפאססער פיגט אין איינער
„אנמערקונג הינצו: אבל כל זמן שהדם מקלח אסור לעשות כן משום
„בעתותע דבהמה. עבענזא אין אנדערן אין נייעסטער צייט
„ערשיענענען ווערקען."

עדותו אינה מכוונת כלל וכלל לא. כי האף אומנם שבספרי שו"ב אין לי יד ושם ואין אני בקי בהן ובשמותיהן, מ"מ ארבעה אני יודע אשר יצאו לאור בזמנינו ומתירים הכאה על הראש בלי הזכרת שום תנאי ואלו הן.

---

*) הערה. לקמן דף ק"א כתב בעל הקונטרס וז"ל ועוד שבעל הגהות אשרי במח"כ בהעתקתו מתוך ספר או"ז לא הוה מדייק כרחבה דפומבדיתא שהרי העתיק שרבינו שמואל כתב ועינינו רואות באו"ז שרבינו ברוך ב"ר שמואל היה הכותב ולא רבינו שמואל וחילופא גברא בגברא לאו מילתא זוטרתא היא אדרבה סימנא מילתא הוא דמיהדר הוה רהיט ואגב ריהטא זו איתרע מזליה ושגה ברואה גם וכו' עכ"ל בעל הקונטרס.

הנה הטיח דברים שלא כדת של תורה כלפי רבן של ישראל כהג"א ולא אסיק אדעתיה כי ב' תיבות „ברוך ב"ר" נשמטו ע"י המעתיקים מכ"י של הג"א. וכפלאת זאת בעיני שלא הרגיש בכך דהא חזינן שדרכו של בעל הקונטרס לתלות אשמה בהמעתיקים אף בדרך רחוק מהשכל כאשר תמצא כמה פעמים בקונטרסו והי לך אך דוגמא אחת. לקמן דף קנ"א מביא מה שכתוב ברש"י מכות כ"א זעירי ודעת המחבר „דודאי הוא שהגירסא הקדומה היתה רבי יוחנן אלא שמעתיק אחד מאהבת הקיצור כתב ר"י והמעתיק השני השמיט התגין וכתב רי והשלישי רצה להשלים החסרון הניכר לעינים — היינו התגין — והוסיף זעי וכתב זעירי" עכ"ל!

ספר שו"ב מורה לזובחים מאת מרן הגאון האמתי נדיק נשגב שמו מו"ה יצחק דוב באמבערגער זצוק"ל שהיה אב"ד ור"מ דק"ק ווי"ב ושם נאמר: אם לאחר ששחט רוב ב' סימנים בבהמה או רוב סימן אחד בעוף או אפי' שני סימנים בעוף שוהה הבהמה או העוף למות לא יחזור ויחתוך מיעוט הנשאר וכו' אלא ימיתם ע"י הכאה על ראשם במקל וכה"ג וכן לדחוק על הצואר ברגל וכדומה שנהגו בו היתרא שפיר דמי עכ"ל והגאון בעל מורה לזובחים רמז שם לעיין בתבו"ש סי' כ"ג והמעיין יראה שזה לשון התבו"ש: ואין לנו אלא מה שהזכירו אבל הכאה עה"ר דהתיר רש"י בהדיא וכן לדחוק על הצואר ברגל וכדומה שנהגו בו התירא שפיר דמי. עכ"ל התב"ש והנך רואה ששתי הלשונות הללו בקנה אחד עולין.

ונאמר בשו"ב תורת זבח מאת הרה"ג המפורסם מוהר"ש גאנצפריעד: אם הנשחט שוהה למות לא יחזור וישחוט אפי' בסכין פגום וגם לא בקרדום אלא יכנו על ראשו וכדומה עכ"ל.

ונאמר בשו"ב זבחי שלמים מאת הדיין המצוין מו"ה יעקב: אם שחט עוף או בהמה ושוהה למות לא ימיתנו בסכין ולא בקורדם רק ימיתנו ע"י הכאה על ראשו עכ"ל.

ונאמר בשו"ב טבח והכן מהרב מוה"ז קארא: אם הבהמה או העוף הנשחט שוהה למות ונשאר מיעוט הסימנים שלא נחתכו לא יחתוך את הראש אפי' בסכין פגום או בקורדם כ"ז שהוא חי אלא יכה אותן עה"ר שימיתו ובלבד שלא ישבור מפרקתם, עכ"ל.

שא נא עיניך וראה כי דברי שו"ב הללו עולים בקנה אחד עם דברי שו"ב מהרי"ו שלא הזכירו אף שמץ מהנאי דפסוק קילוח הדם.

הם. „וואָז זאָללען נון דיזע צו קוועללענשטודיען אונבעפעהיגטען שוחטים, „וועלכע לעדיגליך אויף איהרע קאָמפענדיען היגגעוויעזען אונד פער- „פליכטעט וואָרדען זינד, דאָפאָן האַלטען, ווענן איהנען נונמעהר „אויף פעראנלאססונג אונד מיט צושטיממונג איינעס ראַב „בינאַטעס אַלס רעגעלמעססיג צו ערפיללענדע פפליכט פאָרגעשריעבען „וויִרד, וואָז זיע ביזהער אַלז שווערע פערזינדיגונג צו בעטראַכטען אונד „צו אונטערלאַססען האַטטען?"

„מיססען דיעזע לייטע ניכט אין אללעס איררע ווערדען אונד ניכט
„מעהר וויזען וואראן זיא זיך צו האלטען האבען, אונד דארף איין
„ראבבינער צו זאלכער ערשיטטערונג אונד פערוויררונג דעז רעליגיעזען
„געוויססענס דיא האנד ביעטען? דיעזע פראגען פערנייכען זיך פאן זעלבסט:
„ולא יהא אלא דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור."

ואעפ"כ התבו"ש והח"א ודעמייהו מתירים דבר זה. — יען שידעו כי דין ערוך הוא ביו"ד סי' רי"ד דלא אמרינן דברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור אי אתה רשאי להתיר אלא דוקא בדברים המותרים ואחרים יודעין שהן מותרים ולא נהגו בהם איסור אלא מכח סייג וגדר מה שאין כן דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור מחמת שסברו שהן אסורים. —

שם. „אין דער טהאט יעדאך קאנן מאן קיינעזוועגז בעהויפטען דאס דער
„קאפפשלאג זאפארט נאך דער שחיטה צו דען דברים המותרים געהערע.
„פיעלמעהר ביעטעט זיך דיא אונטערשיידונג דעז טו"ז סי' ס"ז סק"ב
„צווישען ששה זמן רב אונד תיכף לאחר שחיטה פאן זעלבסט אונד גאנץ
„אונגעזוכט דאר אונד איזט אונגלייך איינלייכטענדער, אלז דיא אונטער-
„שיידונג דעז ש"ך סק"ט. דיא איינווענדונג דעז תבו"ש סי' כ"ג געגען
„טו"ז שיינט ניכט בעגרינדעט. דער טו"ז זאגט ניכט, וויא תבו"ש אירטימליך
„ציטירט: שכבר יצא כל דמו ועדיין חי, זאנדערן: ששהה זמן רב ועדיין
„חי וכבר יצא הדם מה שיש לצאת בזינוק וכו' וכאן איירי בעודו בזינוק.
„דאמיט איזט אויך דער אינדירעקטע בעווייז דעז תבו"ש געגען טו"ז אוי
„סוגית הש"ס דורך דיא פראגע: הא איכא היתרא קודם שתצא נפשה
„אחר שיצא כל דמה, הינפעללינג געווארדען."

תא ואחוי לך שבעל הקונטרס לא ירד להבנת עומק דברי התבו"ש בזה כל עיקר. דהנה הטו"ז סי' ס"ז סק"ב כתב דרש"י אוסר דוקא שבירת המפרקת ומתיר תחיבת סכין בלבה והכאה עה"ר וכדומה הנה היש אומרים אשר רמ"א הביא שם סוברים דשבירת המפרקת לאו דוקא אלא ה"ה לשאר קירובי מיתה שאסורין אך זאת כל זאת דוקא בשעת זינוק הדם אבל לאחר

זינוק אז מותר לדעת היה אומרים לקרב מיתת השחוטה בין ע"י הכאה עה"ר ובין ע"י שבירת מפרקתה אעפי' שהיא עדיין חיה אלה תמאית דברי הטו"ז שם אליבא היה אומרים. ותפה עליו התבו"ש הא בחולין קי"ג ע"א נאמר דאין לשבור מפרקת הבהמה קודם שתצא נפשה ואין זה לשון הגמרא לקרא לדם נפש כוונתו בזה מבואר לכל מעיין דבכולא תלמודא הטר ירא"ה וימנא ליסנא קודם יציאת נפש או עד יציאת הנפש להגבלת הזמן לענין דינא בכ"מ פירושו מיתה ממש דוקא כמו באהלות פ"א מ"ו ועי' בהתוספתא שם, יבמות פט"ז מ"ד חולין ל"ג וקכ"א, סנהדרין ע"ג ע"א כלשון אי אתה רשאי לתרגמן קודם יציאת דם המקלה אלא דוקא יציאת נפשה כי מתה והאוכל מבהמה קודם שתצא נפשה לגמרי הר"ז בל"ת דלא תאכלו על הדם אעפ"י שכבר פסק הקילוח מ"מ חל עליו האיסור עד שתמות לגמרי. וא"כ הכא כמי השובר מפרקתה קודם שתצא נפשה ע"כ קודם מיתה ממש ולפי"ז דברי הטו"ז אליבא היה אומרים תמוהין דהאיך יעלה על הדעת דלאחר הזינוק מותר לשבור מפרקתה .אעפ"י שהיא עדיין חיה, הא גמרא ערוכה היא דאין לשבור מפרקתה כל עוד רוח חיים באפה.

זהו תמאית קושית התבו"ש. וא"כ דל מהכא מלות „כל דמו" ועייל במקומן „וכבר יצא הדם וכו'" הא עיקר התפיסה על הטו"ז הוא דכתב דלאחר הזינוק מותר לשבור מפרקתה אעפ"י שהיא חיה וסברה זו מתנגדת לש"ס ערוך באופן שקושית התבו"ש קמה וגם נצבה ולית נגר דיפריקנה.

והנה במכתב שליסי דף פ"ט ע"א הוסיף בעל הקונטרס להשיג על דברי התבו"ש הללו ביתר שאת ויתר עז וכתב בזה"ל: וכן מה שמסיים התבו"ש דאין לשון הגמרא לקרא לדם נפש כמדומה שאין דברים הללו ראויים לבטל דעת הטו"ז שהרי מצינו דם ומתרגמינן נפש ומצינו נפש ומתרגמינן דם. דהכי תניא מנין לאוכל מן הבהמה קשת"כ שהוא בל"ת ת"ל לא תאכלו על הדם מניין לסנהדרין שהרגו את הנפש שאין טועמין כל אותו היום ת"ל ל"ת על הדם וכו' אלמא דמאי דמפיק קרא בלשון נפש היינו דם בלשון חכמים ומאי דמיקרי דם בלישנא דקרא היינו יציאת נפש בלשון חכמים ובלשון בני אדם עכ"ל הרי שלך לפניך דלא ירד לסוף דעתו של התבו"ש אשר להורות נתן

כי לא יראה ולא יוצא לישנא דא אחר פירושו יציאת דם הזינוק או דם הקילוח, אך ורק בכל דוכתי פירושו מיתה ממש דוקא, וא"כ דברי בעל הקונטרס הללו חטין ושעורין נינהו.

דף ג. „ועוד נראה לענ"ד דשואל אורחא דמילתא נקט שהרי מי ששובר „מפרקתה של בהמה כדי להכביד את הבשר ולגזול את הבריות או כדי „למהר מיתתה ולהיות פנוי למלאכתו בידוע שאינו שוהה זמן רב וכש"כ „שאינו שוהה עד שיצא כל דמה מאחר שבכל עצמו לא נתכוון מתחלה „אלא לעכב קילוח הדם או שתמות מהרה" —

נא השמע לאזניך מה שאתה מוציא מפיך: שואל רצה להשמיענו אורחא דמילתא, וכיון דאורחא דמילתא שהטבחים ממהרים לשבור מפרקת השחוטה בעוד שהדם מקלח לכן לא נקיט שואל השובר מפרקתה בעוד שהדם מקלח אלא נקיט לישנא קודם שתצא נפשה מפני שאין אורחא של הטבחים להמתין עד יציאת נפשה!!

ודע כי במכתב שלשי דף פ"ט ע"ב הוסיף בעל הקונטרס מיא וקמחא בזה וז"ל: „דכיון שאלו הרוגי ב"ד והרוגי מלכות בסייף ואלו בהמות הנשחטים סדרי בראשית כך הן שהדם מקלח עד יציאת הנפש מש"ה כל ההורגים את הנפש ואפי' הורגים בחנק או בשריפה שאין הדם יוצא שופכי דמים קרינן להו בלישנא דקרא ובלשון חכמים ובלשון בני אדם וכן שופך דמים נקרא מכה נפש וכש"כ דלא הוצרך שואל לומר אבל בהמות הנשחטים השובר מפרקתה של בהמה קודם שתצא נפשה בעוד שהדם מקלח הר"ז מכביד את הבשר וגוזל את הבריות כיון שהכל יודעים דהכי אורחא דמלתא שהדם מקלח לאחר שחיטה עד יציאת הנפש וכו'" עכ"ל הקונטרס.

ובמטו מיניה אמינא שאגב רהיטא לא נתן לב לדעת דבר הפשוט יותר מביעא בכותחא כי מי הוא זה ואיזה הוא האומר שלסברת הטו"ז הל"ל לשואל למימר השובר מפרקתה קודם שתצא נפשה בעוד שהדם מקלח? הא כוונת התבו"ש מבוארת שאם כדברי הטו"ז כן הוא הל"ל לשואל למימר השובר מפרקתה בעוד שהדם מקלח ומדנקיט השובר מפרקתה קודם שתצא נפשה יוצא בעליל דאין לעשות כך עד שתמות לגמרי אבל לדייק

שהל"ל תרווייהו קודם יציאת נפשה וגם בעוד שהדם מקלח לא עלה על הדעת מעולם ומה גם שהם שני הפוכים בנושא אחד.

ובדרך אגב אמרתי נבוא העיר על מה שמעיד בעל הקונטרס כמתנבא מפי הגבורה שסדרי בראשית כך הן והכל יודעין דהכי אורחא דמילתא שהדם מקלח עד יציאת הנפש. הנה לפי עדותו יוצא שריש לקיש ור"א גזרו אומר להלכה המתנגד לסדרי בראשית! דהא דעתם בכריתות כ"ב ע"א שגם דם השותת אחר דם הקילוח דם הנפש מיקרי ולדברי בעל העיטור ורבינו ירוחם ודעמייהו גם בדם שחיטה דעת ר"ל כך וא"כ האיך יכחישו את סדרי בראשית. והאיך מתרץ הש"ס דעת ר"ל אבל דם ראשון ואחרון אעפ"י דהוא שותת היינו דם הנפש וכי לא ידע הש"ס מה שהכל יודעין דהכי אורחא דמילתא שהדם מקלח עד יציאת נפש.

שם. „זאוואהל רש"י, וויא אויך בעלי תוס' קעננען דיא גירסא באומצא, וויא
„עז שיינט גאר ניכט, אדער וואז וואהרשיינליכער איזט, האלטען זיא
„ניכט איינמאהל דער ערוועגונג ווערט."

במח"כ דבר זה מביא לידי גיחוך! כי דע קורא יקר, כל הראשונים אשר שלטו עיני בהם תפסו את הנוסחא באומצא לעיקר והנני מונה אותן פה: האשכול בהלכות מליחה, רבינו גרשום מאה"ג בפירושו על הש"ס ובתשובה המובאה באו"ז הגדול בהלכות מליחה, רבינו נתן בעל הערוך ערך „מץ" רבינו ברוך מבעלי תוס' בסה"ת שלו, הראב"ן סי' רע"ז, הרקח סי' תכ"ח, הרי"ף בחולין שם הרמב"ם פ"ו מהלכות מאכלי אסורות, הגהות מיימוניות שם בשם התוס'. הרמב"ן, והרשב"א והריטב"א לחולין שם, סמ"ג מל"ת קל"ז, הר"ן פכ"ה. גם העיטור בריש הכשר הבשר כתב בזה הלשון על הגירסא באומצא: הדין נוסחא דילן ודרבינו אלפסי עכ"ל אם כי כתב שיש לחוש לדעת רש"י. ופלא שכל זה נעלם מעיני בעל הקונטרס בעידנא דעסיק בהו:

שם. „וז"ל רבינו ירוחם יש מי שכתב שאסור אף במליחה ואפי' לצלייה וכון
„להחמיר וכ"כ רב אחאי ויזהר שלא ישבור המפרקת קודם יציאת נשמה

„דהיינו כל זמן שמקלח הדם*) עכ"ל זא אויך יש"ש פכ"ה סא נ"ט
„וז"ל ומ"מ ראוי לחוש לדברי רש"י לכתחילה דס"ל שנאסר אף במליחה
„לקדירה ולצלייה. היערויף בערוהט דער אין דען השו"ב אויזגעשפראכענע
„איסור, אונד איינע זאלכע בערייטז נור אבזערוואנן געוואורדענען אונד
„אין זא פיעלען קאמפענדיען קאדיפירצטע ריקקזיכטנאהמע אויף גירסת
„רש"י האט געזעטצעזקראפט."

*) ואליגה נא עמק דבר אחד אשר העליתי בזה בס"ד. הנה ז"ל רבינו ירוחם: השובר מפרקת הבהמה קשתל"כ גוזל את הבריות שמכביד את הבשר ושקול יותר מפני הדם שנבלע וכו' ולפיכך אסור לאכול ממנה בשר חי בשביל הדם שחוזר לפנים אם לא שימלחנו כהלכתו. ויש מי שכתב שאסור אף במליחה ואפי' לצלי וכנון להחמיר וכן כתב רב אחאי ויזהר שלא ישבור מפרקתה קודם יציאת נשמה דהיינו כ"ז שמקלחת דם כדברי ר"י עכ"ל. הנה מדברים האלה ככתבן יוצא דגם דעת רב אחאי דאפי' מליחה לא מהני לבשר מבהמה שנשברה מפרקתה, ועי' בש"ך סי' ס"ז סק"ג. ובוודאי רב אחאי הייתו בעל שאלתות אשר חי איזה מאות שנה קודם רש"י וא"כ פלא והפלא שאין אחד מהפוסקים מזכירים דעתו של הקדמון דקדמאי להביא חיזוק לגירסת רש"י. ובאמת קשה כקריעת ים סוף לומר שבעל השאלתות גרס כגירסת רש"י, דהא חזינן דכל הראשונים גורסין כנוסחת הרי"ף ורק רש"י לבד יצא מזה הכלל. אמנם אנכי הרואה שבעל שם הגדולים מעיד כי ספר רבינו ירוחם שבידינו מלא השמטות וטעיות, קרוב בעיני לוודאי שהמילות: וכ"כ רב אחאי לא קנו מקומן כלחוי ואפרש שחתי. דע כי זה לשון הטור: השובר מפרקתה וכו' ואיבעיא לן שרי למיכל מיניה באומצא או לא וסלקא בתיקו ולחומרא והדין כוסחא דילן ודרבינו אלפסי וע"כ לא איבעיא לן אלא באומצא בלא מליחה וכו' אבל בקדירה שרי במליחה דע"י המלח יוצא. אבל רש"י לא גרס באומצא וכו' ומשמע דאפי' ע"י מליחה אסור והלכך בעי לאזהורי טובא בהכי קשתל"כ שלא ישבר מפרקתה של בהמה והיינו כ"ז שמקלח כר"י וכו' ומסתברא משום דדם הנפש מובלע בו והוא אע"ג דל"פ אסור אבל דם האברים דפריש אסור דלא פריש מותר וכ"כ רב אחאי משבחא דם האברים דפירש אסור דלא פריש מותר ובמליחה סגי עכ"ל הטור. הכך רואה שדברי רבינו ירוחם עולין כמעט בקנה אחד עם דברי הטור הן בסידורן הן בלשונן, וא"כ ברור לדעתי שצ"ל בספר רבינו ירוחם כאמור: וכנון להחמיר ולזהר שלא ישבור מפרקתה קודם יציאת נשמה דהיינו כ"ז שמקלחת דם כר"י משום שדם הנפש וכו' אבל דם האברים דפריש אסור דל"פ מותר וכ"כ רב אחאי.

לא הרגיש שאלה הדברים אשר כתב פה בלשנא כאילו הוא מילתא דפשיטא ומובן מעצמו -- שגגה גדולה היא. דהאיך יעלה על הדעת, כי שו"ב האוסרין הכאה עס"ר בשעת קילוח חששו לגירסת רש"י הא איהו גופיה כתב בפתח הקונטרס דאותן שו"ב נמשכו אחר סברת הטו"ז בסי' ס"ז סק"ב. והרי הטו"ז בירר שם מילולו דלא אמר מאמרו אלא לדעת היש אומרים שהביא שם רמ"א אבל דעת רש"י וודאי דוקא שבירת המפרקת אוסר. עכת"ד הטו"ז והמעיין בד"מ יראה בהקשפה ראשונה שגירסת היש אומרים כגירסת הרי"ף.

שם. „פיר אונז איזט אלזא דיא פראגע, אב דער קאפפשלאג אדער דער „געניקשטיך זאפארט נאך דער שחיטה צו געשטאטטען זייען, אדער ניכט, „ניכט מעהר קאנטראווערז, זאנדערן דורך דיא ספרי שו"ב שיך הכל „ממשמשין בהן לענגזט ענטשיעדען.“

אודה ולא אבוש להגיד בפומבי כי לא נודע לי איה מקום כבודו דכללא דא, שהכרעת ספרי שו"ב הוי הכרעה. אבל זאת ידוע לי כי בתבו"ש סי' ל"ה ס"ק י"ט כתוב וז"ל: ראיתי בספרי הבודקים שבמדנתנו וכו' אבל אין הכרעתן מכרעת. ובר מן דין יאמר נא ישראל מי גרע הסכרעה של ספרי שו"ב מורה לזובחים ודעמיה המתירים הכאה עס"ר בלי שום תנאי דפסוק הקילוח מהסכרעה של שו"ב אשר בעל הקונטרס מביא וקורא בשם לעיל? [ספר מורה לזובחים חובר מאת הגאון המובהק רבן של כל בני אשכנז מוהרי"ד באמבערגער זצוק"ל הנודע בכל תפוצות ישראל בשם „וירצבורגער רב“ לעמוד התורה והאמונה. ספר יקר הערך הזה יצא לאור בראשונה בשנת תרכ"ג ומאז עד היום עלה מחדש כביר פעמים על מזבח הדפוס ונתפשט על פני תבל בכל מדינה ומדינה].

„שמנו של גיד מותר וישראל קדושים נהגו בו איסור וז"ל רש"י ישראל „העושין סייג לתורה נהגו בו איסור הלכך ע"כ מפייר ליה משום „מנהגא ושריפה בעי הואיל מדאורייתא בר אכילה הוא. חולין צ"ג.

„דיא פערפפליכטענדע קראפט דעז מנהג של איסור איזט דעמנאך זא „שטארק, דאס מאן בערעכטיגט אונד פערפפליכטעט איזט לדחות לאו „דאורייתא דלא הותירו ולהביא קדשי שמים לבית השריפה בשביל המנהג

„אונד דיעס גילט פאן דברים המותרים אליבא דכל הדיעות כשמנו של גיד
„אונד גילט פיעלייכט אום זא מעהר אין איינעס פאללע וויא דער פאר־
„ליעגענדע, ווא עז זיך לפי גירסא רש"י ודעת מקצת הפוסקים אום
„איינען איסור גמור מעיקרא דדינא אונד איינען היערויף בערוהענדען
„מנהג של איסור האנדעלט שנתפשט בכל ישראל ולפחות ברוב
„ישראל שלא לסכות על הראש תיכף לאחר שחיטה כ"ז שהדם
„מקלח וכו'."

הנה בעל הקונטרס מעיד פה שהמנהג שלא לסכות עה"ר כ"ז שהדם מקלח נתפשט בכל ישראל ולפחות ברוב ישראל, וע"כ דאה וידע שספרי שו"ב המתירים הכאה עה"ר בלי שום הגאי כמו מורה לזובחים תורת זבח ודומיהן לא נתפשטו כלל בישראל כלל וכלל לא או דוקא במיעוטי דמיעוטי — ! אבל מה נעשה כי ב' עדים שאינן בהכחשה מכחישין את עדותו. דז"ל התבו"ש בסי' בסי': אבל הכאה עה"ר דהתיר רש"י בהדיא וכן לדחוק על הצואר וכדומה שנהגו בו היתרא שפיר דמו עכ"ל. — וז"ל הפרימ"ג סי' ס"ד סק"ט ט' בש"ד וכן נוהגין העולם בעוף שזוהה למות מכין על ראשו עכ"ל וכתב אלה הדברים על מה שחלק הש"ך בטעמא בין תחיבת סכין בלבה דאסורה ובין הכאה עה"ר דמותרת. —

ומה שבא לדון ק"ו מעצמו משמנו של גיד — לא הרגיש כי אזיל בתר איפכא ודן ק"ו נגד הדין. דפשוט יותר מביעא בכותחא כי דוקא בשמנו של גיד דכל ישראל יודעים שהוא מותר מצד הדין ואפי"ה נוהגים בו כל ישראל איסור לסייג וגדר, דוקא בזה אמרינן הכי, אבל בהכאה עה"ר כ"ז שהדם מקלח שאותן השוחטים העושים כדעת שו"ב האוסרים אינו אלא משום דסבירין שבאמת הדין כך, בכגון דא הם מלהזכיר שרשאין לדחות להו דאורייתא אדרבה דין ערוך הוא ביו"ד סי' רי"ד שאפי' בסוג דברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור אינו נכנס.

וכן מה שחזר וכתב שגם איסורא דהכאה עה"ר כ"ז שהדם מקלח יסודו בגירסת רש"י — כבר הראת לדעת שטגגה כפולה ומכופלת היא, ועוד תעלה ותבוא שגגה זו לנגד עיניך פעמים אין מספר לקמן בהקונטרס אמנם

אנכי לא אכפול עוד לסעיף עליה אלא אכה גלגול ונקוט כללא זה בידך כי המנהג שלא להכות עס"ר בשעת קילוח הדם אך ורק על סברת הטו"ז סי' ס"ז סק"ב יסודו, והטו"ז גופא כותב שם כי לא אמר למילתיה אלא לדעת היש אומרים וכי דעת רש"י שדוקא שבירת מפרקת אסורה ולא שאר קירובי מיתה.

שם. „וועגן חכמת אדם כלל כ"ט סי' י"א זיך זא אויזדריקקט, אלז זייא „דער מנהג גרוע נאך איממער איבליך לשבור מפרקת העוף שקורין „אינדיק תיכף לאחר שחיטה, זא איזט דאגעגען אויף באר היטב סי' כ"ג „סק"א היגגוויזען שכתב וז"ל עיין בעולת יצחק סי' קל"א עוף שקורין „אינדיק שרוב העולם מכין את ראשו בקרדום כשמפרכס יש לגעור בהן „שלא יעשו כך עד לאחר יציאת הדם וה"ה לשאר בע"ח כ"ז שהדמין „מקלחין ובדיעבד מותר לאכול מבשרה ע"י חתו"מ."

בראש כל מה ענין שמיטה אצל הר סיני? וכי בשביל שהספר שו"ב עולת יצחק כתוב שאין לעשות כן נוכל להכחיש העדות של חכמת אדם המעיד שעדיין עושין בזמן הזה כאשר עשו בימים ההם בימיו של המחבר שו"ב עולת יצחק? אמנם ראה מה מאוד נאמנה אזהרת פרימ"ג יו"ד סי' מ"ב ס"ק ד' בש"ד באמרו שצריך המורה מאד לזהר ואל יורה מתוך הקיצורים. דאלמלא לא הלך בעל הקונטרס אחרי מקצרי מאמרים, בודאי אז היה מבין מדעתו פשר הדבר. דע דז"ל ספר שו"ב עולת יצחק הלכות שהייה: ומצאתי בנקודת הכסף וז"ל מה שראינו עין בעין שרוב העולם מכין את הראש של עוף אינדיק קודם יציאת הנפש משום איזה טעם ולא חותכין בסכין רק דוקא בקורדם ואין מורה נדק מוחה להם וכו' עכ"ל ע"י. ואף שכתב „וז"ל" מ"מ לא העתיק את דברי הגה שבנקודת הכסף ככתבן וכלשונן. כי בהגה שבנקודת הכסף נאמר: יש לתמוה על המנהג שנוהגין העולם כששוחטין תרנגולים שקורין אינדיק חותכין הראש תיכף מיד אחר השחיטה בקורדם ולא נהגו לחתוך בסכין ונהגו ג"כ לבשלו שלם וכו' והעולם אינם נזהרים ולא ראיתי שום מוחה וכו' עכ"ל. הנך רואה שמנהג זה לשבור מפרקת אינדיק מנהג ישן נושן הוא משנים קדמוניות וחכמי הדור

לא מיחו בידם כאשר העיד גם בעל ע"י ומובן שהעולם לא הטו אוזן קשבת לאזהרתו של ע"י אחרי שהרבנים לא מיחו ושתקו לדבר. והנך רואה שנהגו גם כן לבשלו שלם וזהו מש"כ הח"א: אבל מותר להכות על ראשה דדוקא ע"י שבירת מפרקת מבליע דם ומ"מ העוף שקורין אינדיק המנהג שסוברין מפרקתו תיכף לאחר שחיטה וא"כ אסור לצלותו שלם אלא ע"י חתיכה ומליחה.

ודע כי הסיום בבאר היטב „ובדיעבד מותר לאכול מבשרה ע"י חתו"מ" לקוח הוא משו"ת דבר שמואל סא רל"ז. אמנם המלות וה"ה לשאר בע"ח כ"ז שהדמין מקלחין הן הנה מדברי הע"י. וז"ל שם וכן מצאתי בפנים חדשות בשם מהר"י מטראני וז"ל אסור לשבור צואר של אווזא וה"ה לשאר ב"ח אחר השחיטה כ"ז שהדמין קלחין, עכ"ל הע"י. ובמחילת כבוד הע"י דבר זה ליתא כלל לא בפנים חדשות ולא בשו"ת מהר"י מטרני ח"ב סי' נ"ג. והרואה יראה שם כי עיקר אשר הכל תלוי עליו לדעת מהר"י מטראני הוא יציאת נפשה כי מתה וכאשר הביאו בא"מת בשם מהר"י מטראני דבאווזא אפי' אחר שפסק קילוח הדם אין לשבר צוארה עד שתמות. והנה בעל הקונטרס העתיק הדברי הבאר היטב כמות שהן ולא הרגיש בדבר אשר בו נ"מ גדול לדינא, וכ"ז מפני שהלך אחרי לוקטי אומרים. וכן המילות „סי' קל"ח" טעות הדפוס היא כי ספר שו"ב עולת יצחק לא נסדר כלל לפי סימני א"ב.

ובעיקר הדבר נעלם מעיני בעל הקונטרס מש"כ הפרמ"ג סי' ס"ז סק"ט בש"ד וז"ל וכן נוהגין העולם בעוף שגוסס למות מכין ע"ר ומה שנוהגין בעוף אינדיק שסוברין מפרקתו בקרדום אף שלא כדרך שחיטה אסור דצריך עכ"פ התו"מ כללי והעולם אין נזהרין בכך וכו' עכ"ל הרי שגם הפרמ"ג מעיד שעדיין העולם נוהג לשבור מפרקת של אינדיק כמו שכתב הח"א.

שם. „זעלבזט ש"ך סי' ס"ז סק"ט וועלכער וויא עז שיינט, הכאה עה"ר
„תיכף לאחר שחיטה ערלויבט, אדער דאך ניכט אויזדריקליך פער-
„ביעטעט, שיינט דאך שבירת המפרקת פיר וועניגער, אדער גאר ניכט
„צולעסיג צו האלטען. דיא הינווייזונג דעז ש"כ אויף דריטע סעיף
„ד' בערעכטיגט יעדאך צו דער אננאהמע, דאס ש"ך זעלבזט זיך דער

„מיינונג דעז דריסה גוניגט אונד ביידע פיר גלייך אונגולעסיג העלט.
„נור נור לעזונג דעז ווידערשפרוכעז דאס רמ"א סי' כ"ג דיא הלכה עה"ר
„גו עמפפעהלען שיינט, וועהרענד ער בסי' ס"ז דיא י"א אנפיהרט, וועלכע
„שבירת המפרקת פערביעטען, — תחיבת סכין! — ערקלערט ש"ך איס
„זיננע דעז רמ"א דיא הלכה פיר וועניגער בעדענקליך אלז שבירת
„המפרקת, וועהרענד נאך זיינער אייגנען, דעז ש"ך מיינונג ביידע
„פערבאטען זינד, וויא יא אויך דריסה סי' ס"ז אונד נוואר עבענפאלז
„איס זיננע דעז רמ"א ענדשיידעט".

תא שמע. פסקי רמ"א נראין כסותרין זו את זו, ומתורצין ע"ז דעת הדריסה אליבא הטור בסברה שדעת רמ"א שאסור להכות ע"ר השחוטה אפי' אחר שפסק הקילוח, והש"ך רואה תירוצו של הדריסה ומתרץ פסקי רמ"א בסברה שדעת רמ"א שמותר להכות ע"ר השחוטה אפי' בשעת קילוח הדם. אמנם לקושטא דמילתא דעת הש"ך גופיה כדעת רמ"א אליבא תירוצו של הדריסה דהלכה עה"ר אסורה אפי' אחר פסוק הקילוח ומה שמטעים שלדעת רמ"א מותר להכות ע"ר אפי' בשעת קילוח הדם לא כתב אלא כדי להרץ פסקי רמ"א אבל באמת הש"ך לדידיה סובר כדעת הדריסה המתרץ פסיקי רמ"א שהלכה על הראש אסורה אפי' לאחר שפסק הקילוח וכש"כ בשעת הקילוח!

שם. „וז"ל הה"ת והיכי ששחט רוב שנים ושהה לא יגמור דרך שחיטה
„אלא אם ירצה ימתינה בענין אחר יכנה עה"ר עד שתהא מתה וכשרה
„ובלבד שלא ישבר מפרקתה כל זה פי' מורי ורבינו עכ"ל הה"ת ומש"כ
„מורי ורבינו היינו ר"י הזקן בעל התוס' שהיה רבו של בעל הה"ת
„ולפי"ז מש"כ הב"י בפירושו על הטור סי' כ"ג בשם הה"ת דלדעת רש"י
„אם שוהה למות יכנה עד ראשה ובלבד שלא ישבור מפרקתה כמדומה
„שהיא ט"ס וצ"ל לדעת ר"י."

גלוי וידוע לכל מאן דעסקין באורייתא כי בלישנא: בשה"ת כתב שלדעת רש"י אין לשבור מפרקת השוהה למות אינו במשמע שרש"י בעצמו כתב בפירש כך רק תרגומו שהה"ת הסביר והעלה שכך אנו צריכים לומר

אליבא דעת רש"י. ולישנא דא מצינו במקומות אשר לא יוכלו להמנות וכולן דוקא בדרך זה. וא"כ לא ידעתי מה הגיע לבעל הקונטרס להגיה דברי הב"י הפשוטים והברורים.

שם. „ובהכי מסולקת תמיהת הדרישה בסי' כ"ג אות ט' שהקשה דברי רש"י “מדידיה אדידיה ול"ק דר"י לחוד ורש"י לחוד וגברא אגברא קא רמי עיי"ש.“

במח"כ לא ירד לסוף דעתו של הדרישה דכתב שם וז"ל זה לשון הב"י ובסה"ת כתב דלדעת רש"י אם שוהה למות יכנה ע"ר ובלבד שלא ישבר מפרקתה. ונראה שכן צ"ל נמי לדעת רבינו — [היינו הטור אשר הביא פסק של רש"י דבשוהה למות יכנה ע"ר ע"כ גם הוא מפרש שלדעת רש"י דוקא הכאה עה"ר מותרת אבל לא שבירת המפרקת] — דאל"כ קשה דהא לקמן סי' ס"ז כתב רבינו בשם בעל העיטור דהשובר מפרקת אסור לאכול מבשרה אפי' ע"י מליחה וכתב שם הב"י דבעל העיטור כתב כן לדעת רש"י וא"כ קשה רש"י דידיה אדידיה — [דאי אתה אומר שהטור אינו מסביר דעת רש"י כאשר הסביר סה"ת אלא מפרש שמה שהתיר רש"י להכות ע"ר השוהה למות לאו דוקא הכאה עה"ר אלא ה"ה דמותר לשבור מפרקת השוהה למות א"כ יסתרו דברי רש"י דאוסר לקמן בשר מבהמה שנשברה מפרקתה והכא מתיר לכתחילה להכות ע"ר ולשבור מפרקתה אלא על כרחך דעת הטור כדעת סה"ת דרש"י מתיר דוקא הכאה ע"ר השוהה אבל לא לשבור מפרקתה] — כך היא פשטיות דברי הדרישה לכל ישר הולך. ומעתה יאמר נא ישראל מאי איכפת לי מי הוא המסביר בסה"ת את דעת רש"י כך ר"י הזקן או אחר הא עיקר מגמתו של הדרישה אך ורק להוכיח כי גם הטור ע"כ מפרש דעת רש"י כדרך המפרש בסה"ת יהי' המפרש מי שיהי'.

שם. „ואגב אורחין ילפינן מהא דכתב ב"י בשם סה"ת דלדעת ר"י —
„[רש"י!] — אם שוהה למות יכנה ע"ר דלא התיר ר"י הזקן — [רש"י!] —
„אלא אם שוהה למות ולא תיכף לאחר שחיטה וכמו שמחלק הטו"ז.“

דבר זה לא ניתן להאמר וכש"כ להעלותו על הספר דהגע עצמך לדעתך שמה שנאמר בסה"ת יכנה על ראשה היינו דוקא לאחר שפסק הקילוח כסברת הטו"ז דאז ליכא תו למיחש להבלעת דם באברים א"כ אימא

סיפא ובלבד שלא ישבר מפרקתה תוה על עצמך מאיזה טעם אסור לשבור מפרקת השחוטה קודם שתצא נפשה ע"כ אך ורק משום הבלעת דם באברים והא את הוא דאמרת דאחר שפסק הדם מלקלח תו ליכא חששא דהבלעת דם וא"כ כמו דצריא להכות על ראשה תשתרי נמי לשבור מפרקתה כאשר באמת מסביר הטו"ז אליבא היש אומרים דלדידהו מותר לשבור מפרקת השחוטה אחר פסוק הקילוח. אלא ע"כ מדכתב בשה"ת דלדעת רש"י מותר דוקא הכאה אבל לא שבירת המפרקת, ש"מ דדוקא שבירת מפרקת מבליע דם באברים אבל לא הכאה עס"ר, וטעם של שה"ת רחוק מטעם של הטו"ז כרחוק מזרח ממערב. וכ"ז פשוט וברור ולא ידעתי האיך בא בעל הקונטרס לשגגה זו.

ודע פה כתב בעל הקונטרס כי מורי ורבינו היינו ר"י הזקן וצריך להגיה בדברי ב"י. אמנם לקמן דף ז' חזר וכתב כי מורי ורבינו היינו רש"י וא"כ אין צריך להגיה בדברי ב"י. אך בדף נ"א שב וניחם כי מורי ורבינו היינו ר"י ומ"מ אין צריך להגיה בדברי ב"י „דמש"כ הב"י בשם שה"ת „דלדעת רש"י אם שוחה למות יכנה ע"ר היינו טעמא לפי שדעת הפוסקים „החולקים על רש"י אינו צריך להכות ע"ר למהר מיתתה אלא רשאי לחזור „ולשחוט ולגמור מיעוט הסימנים הנשאר דהא לדידהו אין שהייה פוסלת „לאחר ששחט הרוב" עכ"ל הקונטרס.

שם. וכזה ראה וחידש דף ע"ז וז"ל „נמצא דמה שכתב הב"י בשם שה"ת „דלדעת רש"י יכנה ע"ר ובלבד וכו' לא הזכיר הב"י אלא בשביל ההכאה „על הראש דהא לדעת שאר הפוסקים יכול למהר מיתת הבע"ח דרך „שחיטה ואינו צריך להכות על הראש עכ"ל הקונטרס."

ופליאה דעת ממני נשגבה האיך בא לדבר זה שאין לו שחר כי דע שהטור בסי' כ"ג מביא דעת רש"י דשהייה פוסלת במיעוט בתרא ולכן בהמה או עוף השוחה למות לא יחזור וישחוט אלא יכנה ע"ר. והב"י גלה המקור לזה מה שכתב רש"י בחולין ל"ב. ואח"כ הביא הטור דעת הרמב"ם דאין שהייה במיעוט בתרא כלל וא"כ בשוחה למות מותר לחזור ולשחוט והב"י מראה איה מקומו ברמב"ם. ואח"כ מסיים הטור וז"ל וא"א הרא"ש ז"ל כתב

ובאשכנז ובצרפת נוהגים להחמיר כרש"י עכ"ל וע"ז כתב הב"י וכן כתב הגהות מיימון שנהגו העולם כרש"י וגם הסמ"ק כתב שנוהגים כרש"י ולכך כששחט סימן אחד בעוף ושוהה למות לא יחתוך הסימן השני בסכין אלא ימתינה במקל או ברגל ולפיכך כששחט שני הסימנים יש לזהר שלא יחתוך ראשו לפי שפעמים שמשייר מעט ולאו אדעתיה. ובספר התרומה כתב דלדעת רש"י אם שוהה למות יכנה על ראשה ובלבד שלא ישבר מפרקתה עכ"ל הב"י.

ומעתה תמה על עצמך האיך יעלה על הדעת לומר דהב"י לא הביא דברי סה"ת הללו אלא להורות שדוקא לדעת רש"י אי אפשר בענין אחר למהר מיתת השוהה למות רק ע"י הכאה עה"ר וכדומה משא"כ לדעת שאר הפוסקים מותר למהר מיתתה גם ע"י שיחזור וישחוט דאין שהייה במיעוט בתרא — הא דבר זה כבר למדנו ממה שכתבו הטור והב"י קודם לכן בפירש באר היטב.

אמנם האמת עד לעצמו וכל משכיל על דבר אמת בעיניו יראה בהשקפה ראשונה שכוונת הב"י בזה להודיע החידוש שאעפ"י שרש"י מתיר הכאה ע"ר מ"מ אוסר לשבור מפרקתה כמו שהשמיענו בסיפא של הסמ"ק הרבותא דדעת רש"י כי אפילו שחט שני הסימנים אין לחתוך ראש הנשחט. ושני דברים הללו ר"ל איסור שבירת המפרקת בשוהה למות וחתיכת הראש אחר שנשחט ב' הסימנים לא נזכרו עד הנה לא בטור ולא בב"י. כ"ז פשוט וברור ולא ידעתי האיך אפשר לטעות בזה.

שם. „נוס שלוזע וויל איך נאך נור פערנערן בעגרינדונג דעז אין דען
„ספרי שו"ב אויזגעשפראכענען פערבאטעז להכות עה"ר כ"ז שהדם מקלח
„דארויף הינווייזען, דאס דרישה סי' ס"ז אות ד' דען קאפפשלאג אויך
„אם שוהה למות זיין פיר עבענזא אונגולעסיג ערקלערט, וויא דען
„געניקברוך. וז"ל דרישה ואין נראה לחלק וכו'. נאך דער אויפפאסונג
„דעז דרישה האבען אלזא טור ורמ"א דען קאפפשלאג קיינעזוועגז ער=
„לויבען וואללען, אויך ניכט אם שוהה למות זיין רב, זאנדערן איהן
„עבענזא פערבאטען, וויא דען געניקשטיך. — דער פערפאזזער, דרישה,

„ואר תלמיד מובהק (?) של רמ"א, כמש"כ בהקדמת סמ"ע, זיינע אויפפאססונג
„דער ווארטע דעז רמ"א איזט דאהער פארצוגזווייזע בעהאנדלונגזווערט."

לקמן דף ע"א קרא בעל הקונטרס תגר על דברי הדרשה האלה וכתב וז"ל לא נכון הדרשה זאת הפעם אפי' בחמי חמין וכו' לא זו בלבד שנכנס בפרצה דחוקה ביותר בפירוש דברי הטור אלא שחולק ג"כ על רבו רמ"א כו' עכ"ל הקונטרס הרי דאהכי והכי נתבונן שאין התחלה למאמרו אשר נתן פה לתורת אמת.

סס. „אויך דאז אין זיינען פזיכישען אונד פראקטישען פאלגען דורכ
„אויז ניכט צו אונטערשעצענדע עטהישע מאמענט דירפטע הינצווייזען
„זיין. וועלכעז אין דער שייא דעז יידישען מעטצגערז פאר דעם טאטשלאג
„איינעז טהיערעז, דעם זאגענאננטען נאבעלן ענטהאלטען איזט אונד
„צור ערשיינונג קאממט. ווענן אויך פאן נאבעלן אים אייגענטליכען זיננע
„נאך גענצליך פאללענדעטער אונד פארשריפטזמעסיג פאללצאגענער שחיטה
„ניכט מעהר דיא רעדע זיין קאנן, זא מיסטע עז דאך מיט דער צייט
„פערראהענד ווירקען, ווענן דער שוחט אדער מעטצגער געצוואונגען
„ווירדע, ניכט עטוואה אין זעלטענען אויזנאהמזפעללען, זאנדערן רעגעל-
„מעסיג. נאך יעדעם שלאכטאקטע אויך נאך דען טאטשלאג צו פאללציעהען
„אדער פאללציעהען צו לאזזען, אנזטאטט דאז טהיער אהנע ווייטערן
„מענשליכען איינגריפף פערענדען צו לאזזען, וויא דאז יעטצט געשיעהט
„אונד פאן יעהער געשעהן איזט וכו'. געגען יעדען ווייטערן שטיך אדער
„שלאג, דען ער דעם פערענדעטען טהיערע בייברינגען זאלל, עמפערט
„זיך זיין איננערזטעז, וויא געגען איינען מארד וכו'. אין דיעזער גע-
„וויזזענזשייא פאר דעם טאטשלאגע זעלבזט איינעז טהיערעז ליעגט
„פיעללייכט פזיכיש עבענזאפיעל, ווענן ניכט מעהר צו יהדות וויא אין
„דעם סנהדרין ע"ד ערוועהנטען ערקתא דמשחא, פיר וועלכען מאן
„בשעת גזירת המלכות אונטער אומזטענדען מיט אללער הינגעבונג איינ-
„צוטרעטען האטטע. — צו זאלכעז געוויזזענזצוואנגע אונד צור נאט-
„ווענדיגקייט דער דארט פערלאנגטען אויפאפפערונגזפעהיגקייט קאנן

„עז בייא אונז ניכט קאממען, וועגן נור דיא דייטשען ראבבינער אונד „דורך זיא דיא געמיינדען זיך איינשטיממיג אים קאנזערוואטיווען זיננע „פערנעהמען לאזזען.“

הנה לפי השקלא וטריא הנ"ל יצא לנו דין חדש דהיינו עכו"ם הכופין יהודי אחד העומד תחת ידם לקרב מיתת השחוטה ע"י שיכה הוא בעצמו או אפי' ע"י משרת גוי על ראשה לא להנאת עצמן ועשרה ישראלים יודעים מהמעשה אז מחויב היהודי הנכפה למסור את נפשו ליהרג ואל יעבור אפי' בזמן הזה שהוא שעת שלום דהא דין ערוך הוא ביו"ד סי' קנ"ז דבערקתא דמסאנא אם הוא בפרהסיא חל החיוב ליהרג. ואל יעבור אפי' בשעת שלום ואם בערקתא דמסאנא הדין כך כש"כ הוא בהכאה על ראש השחוטה אשר בה עובר על נגד היהדות יותר מבערקתא דמסאנא, דהא במה שנפשו של אדם חותה מהכאת נפש כל חי אפי' אחר שנשחט כדת וכדין יש נגד יהדות העולה על הנגד יהדות של ערקתא דמסאנא א"כ כש"כ הוא דצריך למסור נפשו עליה ואל יעבור להכות על ראש השחוטה קודם שפסק הדם מלקלח לא הוא ולא שליחו נכרי. —

והנה וודאי כל מלומדי למד יעידו ויגידו כי פרשה זו עתידה לדורשה בימים אשר נחו בהם היהודים מאויביהם ואין משיבין על הדרשות כאלה.

וכן אך למותר להשיב על מה שכתב בעל הקונטרס בהשמטה לדף י"ד וז"ל מהכא שמעינן דבין מסדרי הש"ס ובין תנא דברייתא דכתובות וכריתות ובין רב ששת כולהו לא שמיע להו ולא סבירו להו ולא אסיקו אדעתייהו כלל למימר דדם האברים שלא פירש מותר וכו' ובעל הלכות גדולות והשאילתות — [אשר הכלל בידינו דכל דבריהם מקובלים כאילו נכתבים בתלמוד] — דס"ל דדם האברים שלא"פ מותר מסתברא מילתא למימר שזאת הפעם לא היתה קבלה בידם וכו' ושאר כל הראיות — [אשר רבותינו הראשונים הביאו] — להתיר אכילת בשר חי בלא מליחה נידחין בקש ונפרכים במשמוש היד ואין להן עמידה בעלמא דקשוט כדאמרן זימנין טובא עכ"ל בעל הקונטרס!!!

והס מלהזכיר שדעת הלכות גדולות ושאילתות והיא גם דעת האשכול, ומר חפץ אלוף, ורבינו יהונתן, ורבינו גרשום מאה"ג, והראב"ד, והעיטור, וסה"ת, ורקח, וסמ"ג, ורשב"א, והמאירי, והר"ן, ובעלי תוס'

והאו"ז והרא"ש וטור וכל האחרונים אחד מהם לא נעדר שפה אחת לבונן דדם האברים שלא פירש מותר, הם מלהזכר כי כל רבותינו הללו פסקו הלכה למעשה להקל מה דלא שמיע ולא סבירא לחכמי הש"ם ואין מן הצורך לברר שדברי רוח הן הסברות והטענות אשר הביא בעל הקונטרס להוכיח שהראיות של גדולי ראשונים אין להן עמידה בעלמא דקשוט.

מכתב שני·

מכאן ולהלן לקח בעל הקונטרס את עצמו לצד אחד לעורר על גדולי הראשונים והעומדים על גבאם ומעיד שלא ירדו זאת הפעם לסוף דעתו של רש"י ומכח חסרון הבנה זו העלו לדינא דרש"י מחלק בין שבירת המפרקת לאיסורא בין הכאה עס"ר להתירא — והוא הולך ועושה מטעמים כאשר אהב דזה ליתי' אלא העיקר לדעת רש"י הוא קילוח הדם וכל עוד שהדם מקלח כל קירובי מיתה אסורין אפי' הכאה עס"ר ולאחר שפסק הקילוח מותר גם לשבור מפרקתה אע"ג שהשחוטה הולכת עדיין כבריא יום שלם ויותר. וסברה זו נתעלתה בעיניו כל כך לאמת וברור עד שמכריז בדף ח' „כדאמרן זימנין טובא דבין הכאה עס"ר ובין שבירת המפרקת מותרים לאחר שפסק קילוח הדם" וכן סיים מאמרו בדף נ"ח „כדאמרן זימנין טובא עד שכבר בלו ובלו שפתותינו לומר די ודי — ובהא סלקינן וגחתינן".

אמנם כבר הראתי לדעת לעיל כי יסוד סברתו הורס וגם הודש מכח עדות רש"י ז"ל וממילא נופל כל בנינו לרסיסים באופן שכל דבריו נגד דעת רבותינו הפוסקים בטלין ומבוטלין. ואנכי לא באתי הלום אלא להעיר ולהאיר עוד איזה פרטים מסדר דרך לימודו אשר דרך בו לשוויא גדולי הוריים ומורים כטועין בדינא.

דף ה'. „ועינינו רואות אנל בר אווזות שלפעמים הולכים כבריאים י"ב שעות „ויותר אחר השחיטה אם אין ממיתין אותן בידים ומי שמכה על ראשן „לקרב מיתתן מובן הדבר שאין מעכב בזה קילוח הדם ואינו מבליע דם „באברים בהכאתו וכו' גם לדעת רש"י יוצא ע"י מליחה ומה שאינו יוצא

„הוי דם האברים של"פ דוגמא לדבר הא דתנן השוחט בהמה חו"ע ולא
„יצא מהן דם מותרים וכו' דהוי דם האברים דל"פ וכו' ואי מיתרמיא
„מילתא גבי בהמה דשוהה היא למות לאחר שחיטה זמן רב מאחר
„דאי אפשר להיות כן אא"כ פסק הקילוח וכו' אין הכי נמי דשרי
„לשבור מפרקתה."

דע קורא יקר אפי' אם תחפש בנרות עד היובל! יום ולילה לא ישבותו לא יראה ולא ימצא בשום מקום ברש"י אף שמץ מנהו שפסוק הקילוח הוי גבול לחששא דהבלעת דם באברים. וכבר ידענו כי מאריה דחילוקא דא הוא הטו"ז ס"ז סק"ב והוא גופיה מפרש שם דרש"י אינו מחלק בכך.

אמנם תא ואחוי לך האי דוכתא דאטעיתיה לבעל הקונטרס. הנה ראה כתוב בספר רבינו ירוחם שלדעת רש"י נכון להחמיר ולזהר שלא ישבר מפרקתה קודם יציאת נשמה דהיינו כ"ז שמקלחת דם כדברי רבי יוחנן עכת"ד רבינו ירוחם ולשונו כמעט ממש כלשון העיטור דכתב ג"כ אליבא דעת רש"י ז"ל והלכך בעי לאזדהרי טובי בהכי קודם שתצא נפשה שלא תשבר מפרקתה של בהמה והיינו כ"ז שמקלח כר"י ואע"ג דר"ל פליג עליה הלכתא כר"י ומסתברא משום דדם נפש מובלע בו והשוא אע"ג דלא פירש אסור ולא סגי במליחה עכ"ל העיטור. והבין בעל הקונטרס כי אלה הדברים מורים בעליל שלדעת רש"י לא נאסר שבירת המפרקת אלא דוקא בשעת קילוח הדם כדברי ר"י. אבל באמת חשב וטעה דהנה הפלוגתא דר"י ור"ל איתמר בכריתות כ"ב ע"א איזהו דם הקזה שהנשמה תלויה בו ר"י אמר כ"ז שמקלח ור"ל אמר מטיפה המשחרת ואילך. והנה הרמב"ם בפירושו על המשנה שם הורה לנו שמחוקי הטבע הוא שכל עוד שיש בה כח היא מוציאה את דמה בקילוח וכשפוסק הדם לצאת בקילוח הרי זה אות ומופת שאפס כח הטבע „וזה לא יארע אלא סמוך למיתה" ע"כ תוכן פיה"מ להרמב"ם והנך רואה שדעת העיטור ורבינו ירוחם שר"י ור"ל לאו דוקא בדם הקזה פליגי אלא הוא הדין בדם הנשחטים ובשניהם ס"ל לר"י דכ"ז שהדם מקלח הוי דם הנפש אמנם אחר שפסק הקילוח והוא עדות ברורה שנחלש ותשש כח הטבע אז לאו דם הנפש מקרי אלא דינו כדם האברים.

ומעתה נא ולמד פסוק הקילוח הוא האות כי אזל ואפס כח הטבע ואין לאל ידה להוציא עוד את דמה בניגור ודבר זה לא יארע אלא דוקא סמוך למיתה ככתוב בפיה"מ להרמב"ם ולפ"ז האיך יעלה על הדעת לדמות לזה שחוטה שנפסק קילוח דמה מחמת איזה סיבה והיא עדיין הולכת כבריא י"ב שעות ויותר וכחה עתה ככחה אז הרי אין לך עדות גדולה מזו שעדיין דם הנפש בה כי זולת זה לא היתה יכולה בשום אופן לילך בקומה זקופה אלא ע"כ דין גרמא מדם הנפש א"כ פשוט יותר מביעא בכותחא דהשובר מפרקתה מבליע דם הנפש באבריה מאי אמרת דם דלא פירש הוא, הא דעת הטיטור ורבינו ירוחם שדם הנפש אע"ג דלא פירש לא סגי במליחה.

דף ז'. „ומה שכתבתי במכתבי הקודם שט"ם איתרמי בדברי ב"י סי' כ"ג במה „שכתב בשם הס"ת שלדעת רש"י אם שוהה למות יכנה ע"ר ובלבד שלא „ישבר מפרקתה ועלה על דעתי לומר שצ"ל לדעת ר"י טעות היה בידי „דהא עינינו רואות בספר התרומה באותו ענין ובאתו פרק עצמו כתב „לעיל מיניה בסמוך אבל רבינו שלמה פירש וכו' ומסיים כ"ז פירש מורי „רבינו אלמא מש"כ מורי רבינו לאו היינו רבו המובהק ר"י הזקן כמו „שעלה על דעתי אלא היינו רש"י דסליק מיניה באותו דבור וכמו „שהעתיק שפיר הב"י בסי' כ"ג."

במח"כ טעה במה שכתב כי מורי רבינו שהזכיר הס"ת היינו רש"י, ונקוט כלל זה בידך כי כל סתם מורי רבינו בסה"ת כמו הכא בהלכות שחיטה — וכזה תמצא פעמים אין מספר — כולן פירושן ר"י הזקן דוקא. והנה כי כן גם פה מורי רבינו קאי על רבו ר"י הזקן ולא על רש"י והעפי"כ העתיק הב"י שפיר „דלדעת רש"י" כי פירושו פשוט שסה"ת כתב שרבו ר"י הזקן מסביר שדעת רש"י דדוקא הכאה עס"ר מותרת אבל לא שבירת המפרקת' והרי הוא כמבואר לעיל בהערותי על דף ג' של הקונטרס.

שם. „וס"ל לבעל סה"ת דבדף ל"ב לא התיר רש"י אלא הכאה על הגואר „בלבד ולא שבירת המפרקת ולא תיוחא דלדידיה אליבא דרש"י הכאה עס"ר „לחלוטין שריא אפי' תיכף לאחר שחיטה חדא דרש"י כתב בהדיא אם שוהה „למות — [דאם אינה שוהה למות הכאה עס"ר מאי עבידתה וכי מתה עומד

,,וממית!] — ועוד דמכלל דברי בעל שה"ת נראה ונשמע שלא התיר הכאה
,,עה"ר לדעת רש"י אא"כ שוהה למות שהרי כתב וז"ל והיכא ששחט רוב
,,שנים ושהה לא יגמור דרך שחיטה אלא אם ירצה ימתינה בענין
,,אחר יכנה על ראשה עד שתהא מתה וכשרה ובלבד שלא ישבר
,,מפרקתה עכ"ל שה"ת ומדקאמר יכנה עד שתהא מתה משמע דלא איירי
,,אלא באם שוהה למות כמש"כ רש"י וכן הבין הב"י דברי שה"ת וכו'."

חס ליה לזרעי' דאבא של הב"י לטעות בדבר פשוט כזה. הגע עצמך לדעתך שהכאה עה"ר אסורה בשעת קילוח הדם משום דמבליע דם באברים, ומה שכתב השה"ת יכנה על ראשה כוונתו אחר שפסק הקילוח דוקא דתו ליכא למיחש להבלעת דם, א"כ תמיה על עצמך, האיך מסיים שה"ת ובלבד שלא ישבר מפרקתה, זיל בתר טעמא מפני מה אסור לשבור מפרקתה ע"כ משום הבלעת דם באברים, והא את הוא דאמרת דאחר שפסק הקילוח ליכא תו חששא דהבלעת דם ומכח אותו הטעם התרת להכות על ראשה, ואי ליכא למיחש להבלעת דם, לשתרי נמי לשבור מפרקתה, כי היכי דשריא הכאה על הראש, דהא שתיהן ישנן בנותן טעם משום הבלעת דם באברים, והאיך כתב יכנה על ראשה ובלבד שלא ישבור מפרקתה, ומ"ש האי מהאי.

אלא האמת יעשה דרכו וכל ישר הולך יראה בעיניו ובלבבו יבין פשטיות דברי שה"ת הללו כי לדעת רש"י אסור דוקא שבירת המפרקת ורק בה שייך הבלעת דם בהברים, אבל להכות על ראש השחוטה מותר דבהכאה עה"ר ובכדומה ליכא שום חששא דהבלעת דם באברים לדעת רש"י. וכן פירשו הפוסקים האחרונים את דברי שה"ת אשר תורת אמת בפיו דהא חזינן דלקושטא דמילתא כתב רש"י בתשובתו המובאה בהפרדס הגדול סי' רכ"ח דבשר מבהמה אשר תחבוה סכין בלבה מותר, אלמא דס"ל דבשה"ר קרובי מיתה אין לחוש להבלעת דם חוץ משבירת המפרקת, כמו שהסביר שה"ת בשם רבו ר"י הזקן. וכל הנוטה מדרך זה ומטה כוונת שה"ת לצד אחר הר"ז טועה ומטעה.—

,,ומי נזבא לצדד להקל דהכאה עה"ר תיכף לאחר שחיטה נמי שריא
,,ושוהה למות דנקטי רש"י וב"י ורמ"א לאו דוקא אלא אורחא דמילתא
,,נקטי עליו להביא ראיה ברורה לדבריו מאחר שהדעת נותנת והנסיון מעיד

,,דכל מיני קירובי מיתה בין הכאה עה"ר בין שבירת המפרקת מפסיקין ,,קילוח הדם לפי שהלב פוסק מלהתנועע מחמת מיתה ואין להביא ,,את הידוע, והמפורסם אין צריך ראיה".

ואחרו חזה הוית למעלה כי מתוך תשובתו של רש"י יוצא מפורש שדעתו דבשאר קרובי מיתה חוץ משבירת המפרקת לא שייך הבלעת דם האברים, וכן כי בסה"ת כתב שדעת רש"י לחלק בין הכאה עה"ר להתירא ובין שבירת המפרקת לאיסורא. והנה הב"י מביא דברי סה"ת הללו וכן הרמ"א מביא דברי רש"י דחולין ל"ב, וכל באי שערי תורה יודעים שהב"י ורמ"א אינן משנין דעת בעלים אפי' כקוצו של יו"ד, ולפי"ז אין לך ראיה ברורה גדולה מזו דשריותא להכות על ראש השחוטה דנקטי הב"י ורמ"א אין בין הכאה בשעת קילוח הדם לבין הכאה לאחר שפסק הקילוח, דהא עיקר טעם ההיתר דהכאה על הראש אינו אלא משום דבזה לא שייך הבלעת דם לדעת רש"י. —

ומה שהקשה בעל הקונטרס הא הדעת נותנת דכל מיני קירובי מיתה מפסיקין קילוח הדם, ומאי שנייא שבירת המפרקת מהכאה עה"ר, הנה כבר הוכיח התב"ש סי' כ"ג דחילוק זה יוצא מפורש מתוך ש"ס ערוך בחולין דף כ' כי שם נאמר דנשבר מפרקת ורוב בשר עמה נבלה ובאדם מטמא באהל ופירש"י שם נבלה ומטמאה מיד דמתה ממש היא. ודין זה הובא להלכה ברי"ף ורמב"ם ושאר פוסקים וידוע דבהמה שהוכתה על ראשה אינה מטמאה מיד דלאו מתה ממש היא.

ראה והביטה כי תורת ה' אמת בפי מרן התבו"ש בזה וגם במה שסיים שם בזה"ל ואע"ג דהכא ליכא רוב בשר קים להו דחתיכת הסימנים מהני לה כמו רוב בשר עכ"ל התב"ש. ובאמת ראיתי קדוש אחד מדבר כן להלכה ולמעשה, והוא אחד המיוחד בגדולי רבותינו הקדמונים והיינו רבינו אברהם בר"י אב"ד, חותנו ורבו של הראב"ד, דכתב בספר האשכול בהלכות טומאת כהנים וז"ל ולי הכותב נראה אפי' נשברה מפרקת בלא רוב בשר אלא שנחתכו הסימנים עמה נמי כמתה הוא עכ"ל האשכול. הרי שדעת הקדמון הזה כדעת התב"ש.

אמנם בעל הקונטרס תפס על התבו"ש במילתא דא ויצא לדון בדבר חדש כי לאו דוקא שבירת מפרקת וחתיכת הסימנים מטמא מחיים, אלא גם הכאה עה"ר עם חתיכת הסימנים עושה נבלה המטמא מחיים ואדרבה כש"כ הוא, וז"ל בדף פ"ח ע"ב „וכ"ז אם לא נשבר עצם גלגלתה אבל אם
„הכו על ראשה תיכף לאחר התזת הסימנים שפיר מצינן למימר דלזעירי
„כש"כ הוא דחשיבה כמתה דשבירת עצם גלגלתה עם התזת הסימנים
„עדיפא משבירת המפרקת עם רוב בשר למהר מיתתה אלא דאורחא
„דמילתא הוא דאם הכו ע"ר תיכף לאחר התזת הסימנים שהיא מוטלת
„כאבן דומם וכו' ומשו"ה נקט זעירי שבירת המפרקת עם רוב בשר
„משוויין לה נבלה ולרבותא נקיט הכי וכש"כ שבירת הראש עם
„רוב הסימנים."

תא חזי בעל הקונטרס הוליד נבלה חדשה המטמאה מחיים אשר לא נמצא לא בש"ס ולא בשום אחד מהפוסקים. והרמב"ם בפ"ב מהלכות שאה"ט מונה במספר ד' נבלות המטמאין מחיים — ומאלה השמה אשר הוא מונה בפ"ג מהלכות שחיטה יאהו שתים שאינן מטמאן מחיים ולא הויין נבלה אלא ללקות עליהן משום אוכל נבלה —. והנה גלוי וידוע לכל יודעי דת ודין שגם בזמן הזה נ"מ לדידן לדינא בכמה דברים בין נבלה לטרפה, ומהן לענין אותו ואת בנו דבנבלה מותר לשחוט בנו אחריו משא"כ בטרפה, וכן לענין ביצת טרפה דהדין שהולכין בספיקו להחמיר משא"כ בביצת נבלה. ולפי"ז נמצא שהמוסיף מדעתו נבלה חדשה מה שלא זכרו חכמינו ז"ל בש"ס ובפוסקים הר"ז מתיר איסורים.

„ומה דסיים בסה"ת ובלבד שלא ישבר מפרקתה שמעינן דלדידיה
„אליבא דרש"י שבירת המפרקת חמורה מהכאה עה"ר דאפי' אם שוהה
„הבע"ח למות אחר השחיטה אסור לשבור מפרקתה משא"כ בהכאה
„עה"ר דשריא אם שוהה למות."

כבר שניתי ושלשתי כי דבר זה מוקצה מדעת, דאם אמת שדעת הה"ת אליבא דרש"י דגם בהכאה עה"ר שייך הבלעת דם באברים למה ועל מה החמיר בשבירת מפרקת יותר מבהכאה עה"ר, לומר שאף במקום שמותר

להכות על ראשה אעפי"כ אסור לשבור מפרקתה, הא טעם האיסור דשתיהן גם יחד שווין ומ"ש שבירה מהכאה.

דף ח'. „גם הש"ך סי' ס"ז שרצה לחלק בין הכאה עה"ח לשבירת המפרקת „לא פסיקא ליה מילתא כלל וכו' ומשו"ה מורה באצבע על הדרישה שכתב „ואין נראה לחלק בין הכאה לשבירת מפרקת וכו'."

כבר בהערותי לדף ג' הראתי לדעת כי דברי בעל הקונטרס בזה מתנגדים אל השכל ולא באתי פה אלא להודיע כי מרן התבו"ש בסי' כ"ג הבין מתוך דברי הש"ך הללו שדעתו של הש"ך כדעת הפר"ח, הכותב בהדיא דבהכאה עה"ר ליכא משום הבלעת דם באברים וכן הבין הפרי"מג סי' ס"ז דכתב על דברי הש"ך הללו שכן נוהגין העולם להכות ע"ר העוף השוהה למות. א"כ עיניך הרואות שגדולי ישראל הללו אינן דורשין המילות „ועיי בדרישה" בדרך שדרש אותן בעל הקונטרס.

שם. „ודעת בעל חכמת אדם כלל כ"ט שנמשך אחר דעת הש"ך אלא שעשה „הספק (?) כוודאי בטלה ומבוטלת ברוב החולקים עליו שקדמו לו בזמן „ואולי גם במעלה — ומשענת קנה רצוץ הוא זאת הפעם למי „שסומך עליו."

„הנה מעתה בואו חשבון. ראה ראינו כי רש"י בתשובה מתיר בהדיא בשר מבהמה שנתחב סכין בלבה אחר השחיטה הרי דס"ל דבשאר קרובי מיתה ליכא משום הבלעת דם. וגם ר"י הזקן ורבינו ברוך בשה"ת מפרשים דעת רש"י דדוקא שבירת מפרקת אסורה אבל לא הכאה עה"ר. — וז"ל הלבוש בסי' כ"ג הלכך אם שחט רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה ופסק ושוהה למות לא יחזור וישחט מיעוט הנשאר בסכין למסר מיתתה אלא ימתינה ברגל או יכנה על ראשה במקל ובלבד שלא ישבור מפרקתה קודם שתצא נפשה עכ"ל הלבוש. הרי שהביא דברי סה"ת להלכה ולמעשה. — וגם ראינו לעיל שהש"כ בסי' ס"ז סק"ט מטעים פסקי רמ"א באופן שבהכאה עה"ר ובכדומה ליכא חששא דהבלעת דם כדעת סה"ת, אשר הש"ך מביא דבריו בסי' כ"ג סקי"ב. — וז"ל פרי"ח בסי' ס"ז סק"ט: ואע"ג דלעיל סי' כ"ג ס"ה בהגה כתב דמותר להכות עה"ר לקרב מיתתה י"ל דהכאה עה"ר

לחוד ושבירת המפרקת לחוד וכן מתבאר מלשון הס"ת שכתב יכנה ע"ר עד שתהא מתה וכשרה ובלבד שלא ישבר מפרקתה ע"כ, מזה מבואר דהכאה עה"ר ליכא הבלעת דם באברים עכ"ל הפר"ח. — וכדבריו פסק גם הכו"פ סי' ס"ז סק"י כי על דברי רמ"א בשם כי אומרים שיש לזהר לכתחילה לשבור מפרקתה או לתחוב סכין בלבה כתב הפלתי וז"ל דוקא עצם מפרקתה וכדומה אבל מותר להכות על ראשה עכ"ל הפלתי. — וכן פסק התבו"ש בסי' כ"ג וז"ל וצ"ל שמה שכתב רמ"א ז"ל דאין לקרב מיתתה ע"י הוספת סכין בלבה היינו דאינהו הוו בקיאי וידעו דזה כאיב לה כמו שבירת המפרקת ואין לנו אלא מה שהזכירו אבל הכאה על הראש דהתיר רש"י בהדיא וכן לדחוק על הצואר וכדומה שנהגו בו היתרא שפיר דמי עכ"ל התבו"ש. — ועל דברי הש"ך אשר נתן טעם לשבח לפסקי רמ"א האוסר שבירת המפרקת ותחיבת סכין בלב ומתיר הכאה על הראש וכדומה כתב הפרמ"ג בש"ד סי' ס"ז סק"ט וז"ל וכן נוהגין העולם דעוף ששוהה למות מכין על ראשו עכ"ל הפרימ"ג.

הנה הראתיך בעיניך כי גדולי קדמאי ובתראי הללו אשר תמיד לנו לעינים ומפיהן אנו חיים מתירין הכאה על ראש השחוטה מטעם דאין בזה הבלעת דם באברים, ועל פיהן כתב החכמת אדם כלל כ"ט וז"ל וצריך לזהר לכתחילה שלא לשבור מפרקת הבהמה או עוף או לתחוב סכין בלבה כדי לקרב מיתתה משום שמבליע דם באברים, אבל מותר להכות על ראשה עכ"ל הרי שלך לפניך שהגאון ח"א קיים מאמרו אליבא כל הפוסקים האמורים לעיל אשר כל בית ישראל נשען עליהן ולא הלך אחר דעת הטו"ז המסביר את דעת רמ"א אליבא היש אומרים דדוקא אחר פסוק הקילוח מותר להכות ע"ר השחוטה. ונקוט כללא זה בידך כי לא יראה ולא ימצא שום אחד מהפוסקים המחלק לענין הכאה עה"ר בין בשעת קילוח הדם לאחר שפסק הדם מלקלח, ורק הטו"ז יחיד הוא בזה ובלעדו אין עוד פוסק אחר.

וזאת עולה מן המדובר שהחכמת אדם נמשך אחר דעת רש"י, ור"י הזקן ורבינו ברוך מבעלי התוס', ולבוש, וש"ך ופר"ח, וכו"פ, ותבו"ש, ופרימ"ג. אשר כולם פה אחד דהכאה עה"ר ליכא משום הבלעת דם באברים, וכי בכל ספרי רבותינו הפוסקים לא נמצא אף אחד אשר בו יאמר

שהלכה על הראש שריא דוקא לאחר שפסק הקילוח, ורק הטו"ז לבדו יצא מכלל הפוסקים בזה.

ובכן בל ארע מה אדון בזה שבעל הקונטרס יצא לדרוש ברבים לפני גאוני וחכמי הדור ומתנבא כמפי הגבורה כי בעל חכמת אדם „משענת קנה רצוץ" הוא זאת הפעם יען כי הלך רק „אחר הש"ך" ולכן דעתו בטלה ומבוטלת „ברוב החולקים" עליו שקדמו לו בזמן ואולי גם במעלה — והא מילתא דעבידי לגלוי הוא לרבנן ולתלמידיהון ולכל מאן דינסקין באורייתא דדברי הח"א נאמרין על פי דעת כל הראשונים והאחרונים אשר נקבו לעיל בשמות ואשר עליהן אנו סומכין כל היום, וחוץ מהטו"ז ליכא אפי' „מיעוט דמעוטי" מהפוסקים החולק ומחלק בהלכה על ראש השחוטה בין קודם פסוק הקילוח לאחר שפסק הדם מלקות. — —

שם. „ומה שהקשה הר"ן על גירסת רש"י וכו' כמדומה דלאו קושיא היא „דהא גירסת רש"י שנייא מגירסת הרי"ף והרמב"ם „בתרתי" וכו' ואישתכח „דגירסת רש"י „נהירא ונהירא טפי מגירסת הרי"ף והרמב"ם" ועכ"פ „שקולים הם ואין לתמוה על הפוסקים ועל ספרי שו"ב ומנהיגי מנהג „ישראל קדושים שחששו לגירסת רש"י לכתחילה ואסרו לכתחילה כל קרובי „מיתה כ"ז שהדם מקלח משום הבלעת דם באברים." —

הנה בעל הקונטרס מצא מציאה אחת שהיא שתים אשר לא זכו בה שום אחד מכל הפוסקים והמפורסים מזמן חתימת התלמוד ועד היום הזה. והיא כי גירסת רש"י שנייא „בתרתי" מגירסת כל הראשונים וכי גירסת רש"י „נהירא ונהירא טפי" מגירסת כל הראשונים דבר המתנגד מהפוך להכרעת הרמב"ן והרשב"א וריטב"א ור"ן — אמנם מכל זה נדבר בס"ד במכתב שלישי כי שם ביתו וכאן אטפל את עצמי רק בהוכחתו אשר הוליד על ברכי המציאה זו לאיסור הלכה עפ"ר כ"ז שהדם מקלח דהא בה קא עסקינן עכשיו ומינה מסלקינן.

„הפוסקים" חששו לגירסת רש"י ואסרו לכתחילה כל קרובי מיתה כ"ז שהדם מקלח. —

מלת הפוסקים בלשון רבים ע"כ אך ורק על הטו"ז היחיד קאי כמבואר למעלה דזולת הטו"ז לא נמצא גם אין אחד מהפוסקים המחלק לענין הכאה עס"ר בין שעת קילוח הדם לאחר שפסק הקילוח ורק הטו"ז לבדו יצא בזה מכלל הפוסקים וא"כ האיך יעלה על הדעת לומר דהטו"ז חשש לגירסת רש"י ומשו"ה מחלק בין הכאה עס"ר בשעת קילוח הדם להכאה עס"ר לאחר שפסק הדם מלקלח הא הטו"ז בירר דבריו בסי' ס"ז סק"ב דחילוק זה לא נאמר אלא אליבא היש אומרים שהביא רמ"א שם אבל רש"י אין מחלק בכך רק העיקר לדעת רש"י שדוקא סבירת המפרקת לחודא מבליעה דם באברים ולא שאר קרובי מיתה עכת"ד הטו"ז הרי דהטו"ז בכבודו ובעצמו מעיד שרש"י גופיה לא חש לגירסת רש"י בשאר קירובי מיתה!

„ספרי שו"ב" חששו לגירסת רש"י ואסרו לכתחילה כל קרובי מיתה כ"ז שהדם מקלח. —

כבר הראתי לדעת כי אלה ספרי שו"ב האוסרים לכתחילה להכות על ראש השחוטה כ"ז שהדם מקלח נמשכו אחר סברת הטו"ז כמו שכתב גם בעל הקונטרס לעיל דף ה' וא"כ האיך יעלה על הדעת לומר שחששו לגירסת רש"י והא סברת הטו"ז לא נאמרה אלא אליבא היש אומרים אשר גירסתם כגירסת הרי"ף וכל הראשונים.

וזאת תורת העולה מהאמורין למעלה שגירסת רש"י וסברת הטו"ז אליבא הי"א הן הנה שני הפכים בנושא אחד והעושה כדעת הטו"ז אליבא הי"א להסור איסור לכתחילה בהכאת הראש בשעת קילוח הדם הוא מהנמנע שחושש בזה לדעת ולגירסת רש"י דס"ל שדוקא סבירת המפרקת מבליע דם באברים ומתיר אף לכתחילה הכאה עס"ר ושאר קירובי מיתה מטעם דאין בזה שום חשש דהבלעת דם וא"כ אין חילוק בין שעת הקילוח ובין לאחר שפסק הקילוח כמבואר בטו"ז וכאשר פירשו כל הפוסקים אשר הבאתי לעיל וכל הנוטה מדרך זו הלכו ומסביר שדעת רש"י לחלק בין קודם שפסק קילוח הדם ובין אחר שפסק הקילוח הר"ז משבש.

„מנהיגי מנהג ישראל קדושים" חששו לגירסת רש"י ואסרו כל מיני קירובי מיתה כ"ז שהדם מקלח. —

כבר ידעת שאין פה יכול לדבר ואין האוזן יכולה לשמוע שהמנהיג את עמו ואת אחרים לעשות כסברת הט"ז חושש לגירסת רש"י ורחוקין זו מזו כרחוק מזרח ממערב ואי אפשר בשום אופן שבעולם שיבואו בכינופיא — אמנם בעיקר הדבר יאמר נא ישראל מי אלה מנהיגי מנהג ישראל, באיזה ספרים או ספר ימצא כתוב שמנהג ישראל הוא שלא להכות ע"ר השחוטה בשעת קילוח הדם? ומי הוא זה ואיזה הוא המכחיש עדותן של התבו"ש בסי' כ"ג ושל פרמ"ג בסי' ס"ז הכותבים שהעולם נוהגין להכות עה"ר מטעם דאין בזה משום הבלעת דם באברים?

ברם בעל הקונטרס מראה לנו את המקור אשר ממנו שאב שמנהג ישראל לאסור הכאה עה"ר עד שפסק הקילוח ודלא כמו שכתבו התבו"ש ופרמ"ג, דז"ל הקונטרס לקמן דף פ"ו ע"א: וכתב בספר אהל ישראל על הא השוחט חיה ועוף ולא יצא מהם דם דכשר, מעשה בא לידי באווזא ששחט כראוי והיתה עוד לילה וחצי יום ולא היו יכולין להמית אותה לא במקל ולא בקופץ וחתכו הראש כולו בקרדום ואז יצא ממנה דם כמו בתחילת שחיטה ומתה לאלתר והתירוהו עיי"ש נמצא שהתירו התזת כל הראש עם המפרקת לפי ששהתה למות ז"ר — [לפי שלא נתעורר הדם לצאת בשחיטה קמייתא דהא על השוחט ולא יצא מהם דם קאי!] — ומעשה רב, אבל כ"ז שהדם מקלח גם ההכאה עה"ר אסורה כמו שנמצא כתוב בשחיטות ובדיקות מהרי"ו בלשון אשכנז וז"ל ווען איינער שעכט איין עוף און דער עוף נאפלט נאך אזו זאל ער עז טיטן מיט איין שטאק אודר האמר, אבר ער טארף עז ניט טיטן מיט איין מעסר אודר מיט אנדר שארף אונד ווען ער עז העט גיטאן איז דער עוף טרפה, אונד אפילו מיט איין שטאק אודר האמר טערפ ער עז אך ניט טיטן זוא לאנג אלז דאז בלוט רינט. עכ"ל „אלמא שכן עמא דבר" שכל מיני קירובי מיתה אסורים קודם שפסק הקילוח ומותרים לאחר שפסק וכו'. עכ"ל בעל הקונטרס.

הא קמן מדאזהר בשו"ב בלשון אשכנז שאין לקרב מיתת השחוטה ע"י הכאה על ראשה כ"ז שהדם מקלח הוציא בעל הקונטרס משפטו לאור שכן עמא דבר!!

והנה דברי שו"ב מהרי"ו הללו בלשון אשכנז כבר הביא לנו בעל הקונטרס בפתח קונטרסו לעיל דף א' ואנכי העירותיהו שם להעיר אוזן שומעת שברור כיום כי אלה הדברים לא יצאו מעולם מפי מרן מהרי"ו וכתבתי שם מכח אומדנא דמוכח שאגב רהיטא לא דייק בעל הקונטרס לאמר דבר בשם אומרו והחליף גברא בגברא. ובאמת כאשר דמיתי כן הוא כי בנתיים השגתי ספר „שו"ב מהר"יו עם הגהות גבול ישראל" בלה"ק ובל"א וראיתי כי האזהרה הנ"ל אשר בעל הקונטרס מביא וקורא בשם מהר"יו — מפי בעל גבול ישראל יצאה ולא מפי מרן מהר"יו אשר דבריו בזה העתקתי לעיל בהערותי לדף א' ומהם יוצא מפורש שמתיר להכות עה"ר בלי שום תנאי דפסוק קילוח הדם או לא.

אמנם עוד אחרת מצאתי בספר שחיטות ובדיקות בל"א הנ"ל והיא כי בעל גבול ישראל מסיים שם מאמרו בל"א דאין לשבור מפרקת של אווזא עד שתמות לגמרי ואפי' אחר שפסק קילוח הדם אסור לשבור מפרקתה — „זא לאנג אלז נאך לעבען דארין איזט" — ובפירושו בלה"ק העיר מקורו לזה תשובת מהר"י מטראני על מעשה שהיה באווזא היה. איכו השתא דלפי דברי שו"ב בל"א הנ"ל אסור לשבור המפרקת אפי' לאחר שפסק דם הקילוח והאיסור הזה חל עד שתמות לגמרי.

ובכן נפלאתי על הבעל הקונטרס שהביא לנו רק הרישא והעלים עיניו מהסיפא כי לפי דרכו שפשוט וברור מדאזהר בשו"ב בל"א שאין להכות ע"ר השחוטה כ"ז שהדם מקלח שמע מינה דכן עמא דבר, ע"כ גם לאידך גיסא מדאזהר באותו מקום ובאותו לשון שאין לשבור מפרקתה עד שתמות לגמרי ע"כ נמי שמע מינה שכן עמא דבר לאסור שבירת מפרקת אפי' לאחר שפסק קילוח הדם א"כ תמה תמה יקרא על בעל הקונטרס שהעלה להלכה לקמן דף נ"ה ע"ב וז"ל: כללו וגמרו של דבר דכל ששוהה הבע"ח למות לאחר שחיטה לפי שכבר פסק קילוח הדם וכו' אז כל קרובי מיתה מותרים ואפילו שבירת המפרקת וכו' והא סלקינן ונחתינן עכ"ל הקונטרס והאיך מלאו לבו להורות היתר בדבר שהעולם נוהגין לאסור.

בשלמא הא דמתיר האסור לדעת ר"י הזקן ורבינו ברוך והפוסקים האחרונים העומדים על נבאם לא קשיא דהא רבותינו הקדמונים הנ"ל לא גזרו

אומר לאסור שבירת המפרקת עד שתמות לגמרי אלא על סמך דברי רש"י והרי כתב בעל הקונטרס דף נ"ג כי „אין מישאין פנים בתורה וחותמו של הקב"ה אמת ובבקשת מחילה מעצמותיהם הקדושים — של הראשונים הנ"ל — אומר אני שזאת הפעם לא ירדו לסוף דעתו של רש"י וכו'" עכ"ל בעל הקונטרס ואם אמת הדבר כחותמו של הקב"ה שרבותינו הקדמונים הללו לא הבינו דעתו של רש"י בזה, וודאי כשול עוזר ונפל עזור וממילא גם פסק הלכה של הלבוש והש"ך והפר"ח והכו"פ והתבו"ש והפרמ"ג שנמשכו אחר דעת ר"י הזקן ורבינו ברוך בטל ומבוטל. אבל תמיהא היא שחולק על מה שכתוב בספר שו"ב גבול ישראל בלשון אשכנז דהא לדעתו עשה דבר כפי מה שנאמר בספר שו"ב הזה ומדאזהר שם שאין לשבור המפרקת ש"מ שבאמת העולם נוהגין כך א"כ מה ראה בעל הקונטרס להתיר מנהג של איסור ואפי' אם יסבינן ליה דליה שהפוסקים האוסרים שבירת המפרקת גם אחר פסוק הקילות לא הבינו דעת רש"י, מ"מ לשיטתיה לעיל דף א' ע"ב לא יהא אלא דברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור אי אתה רשאי להתיר.

איברא לקמן דף נ"ג מבטיח בעל הקונטרס שכבר בימי הב"י נהגו העם שלא להיזהר בשבירת המפרקת אחר שפסק הדם ולא קלא והב"י ראה „וגמר בדעתו שהיא קרובה לדעת העליון דאי מיתרמייא מילתא שיהא בע"ח שוהה למות לאחר השחיטה שמוטב לתפוס פלך השתיקה ולהניח ישראל קדושים על מנהגן הנהוג מן קדמת דנה שאם אינן נביאים בני נביאים הם וכבר הסכימו בב"ד של מעלה על ידיהם שלא להיזהר משבירת המפרקת לאחר השחיטה אם הבע"ח שוהה למות לאחר שכבר פסק קילוח הדם וכי הא דאיתא בירושלמי כל הלכה שהיא רופפת בידך ואינך יודע מה טיבה לא וראה מה ציבור נוהג ונהוג כן." עכ"ל הקונטרס.

איכו השתא גלה סודו לבני אדם שגם*) ב"ד של מעלה מסכים עם סברת הטו"ז אליבא היש אומרים ומכריע נגד הפסק הלכה של הפוסקים

---

*) וכן הוא מגלה סוף בדף ע' דז"ל שם „ומן השמים הסכימו שגירסת הרי"ף ז"ל נתעלמה מעינינו וכל אחר לא השתכח לה בכל ספרי הש"ס שבידינו" עכ"ל הקונטרס.

ראשונים ואחרונים אשר ראו עיניך ממדבר קדמות. ומאחר שכן נתנה רשה ונשובה לעיקר מטרין הקונטרס. דהנה הטעם כעיקר אשר בעבורו יצא הרב המחבר לדרוש ברבים, אך ורק „להורות ולאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא בלי שום משא פנים" דהלכה כסברת הטו"ז בסי' ס"ז סק"ב דהיינו כ"ז שהדם „מקלח" אז אסור אפי' הכאה עה"ר משום הבלעת דם באברים אבל לאחר שפסק הדם „מלקלח" תו ליכא שום חשש דהבלעת דם ולכן מותר אז אפי' לשבור מפרקת כדי למהר מיתתה, ודלא כדעת הפוסקים קדמאי ובתראי המחלקים בין שבירת המפרקת להכאה עה"ר ואוסרים שבירת המפרקת עד שתמות הבהמה לגמרי. והנה בעל הקונטרס האריך למעניתו בסברות סבר אל סבר יחדיו ידובקו, והביא עדים שהעיקר כסברת הטו"ז דהכל הולך אחר „קילוח הדם" ואלו הן עדיו: ספרי שו"ב אשר הכריעו כדעת הטו"ז, והכרעתן הוי הכרעה לנו ולבנינו עד עולם — מנהג ישראל קדושים, כי בכל תפוצות ישראל ולפחות ברוב ישראל נוהגין לאסור הכאה ע"ר השחוטה בשעת „קילוח הדם" ומנהג בני ישראל תורה — הדעת והנסיון, המעידין דכל קרובי מיתה מפסיקין „קילוח הדם". — ב"ד של מעלה, שהסכים עם דעת הטו"ז שהעיקר הוא „קילוח הדם" ואחר שפסק הקילוח א"צ להיזהר משבירת המפרקת.

זהו תמצית דברי בעל הקונטרס בקונטרסו המסיים „בהא סלקינן ונחתינן". והנך רואה כי ידו יסדה ארס, המורה כי ברור בעיניו שכל דבריו אמת וצדק כנתינתן מסיני, עליהן אין להוסיף ומהן אין לגרוע, ודין גרמא שדרך קשתו כמו זר נגד כמה וכמה גדולי הפוסקים ראשונים

וכנראה לא הסכים ב"ד של מעלה כך אלא על ספרי הש"ס דוקא ולא על ספרי שו"ע אשר גם כפסק הדין להלכה עפ"י גירסת הרי"ף.

אך ל"ע על הגאון מהר"י בערלין אשר גרס להדפים גירסת הרי"ף בהגהותיו בכל ספרי הש"ס אשר יצאו לאור מזמנו ואילך עד היום הזה הלא דבר הוא השמים כסתה והוא מגלה? ואפשר לומר שסמך בזה על מה שדרשו חכמז"ל את המקרא לא בשמים היא שאין משגיחין בבת קול, ב"מ כ"ט.

והאחרונים אשר לא כמחשבותיו מחשבותיהם, כאשר עיניך תחזינה בהגיענו בס"ד למכתב שלישי.

אך עתה אתה קורא יקר לך נא אתי אל מקום אחר לשמוע עדות הנחתום על עיסתו. דז"ל בעל הקונטרס בהשמטות דף קי"ח „נמצא שלא נסתייע הטו"ז לא מדברי בעל העיטור ולא מדברי רבינו ירוחם, אדרבה דעת הטו"ז דחויה היא בין לר' יוחנן בין לריש לקיש" עכ"ל הקונטרס בהשמטה. עוד שם דף קל"ו אחר שהביא ראיה דחכמי הש"ס לא סבירא להו דדם שלפ"פ מותר וכי גם רש"י ס"ל דדם האברים שלפ"פ אסור כתב וז"ל וכיון דבעל העיטור בעצמו ובכבודו לא עמד על דעתו ונהג מנהג אבות העולם שלא עמדו על דעתם והביא ראיה מאומצא ביעי ומזרקי דאחתינהו אגומרי למ"ד מצמית נמתי דאפילו אם הבליע דם האברים בבשר לכ"ע הבשר אסור ושוב אין לו תקנה ע"י מליחה וגלייה — וממילא נשמע דהאן נמי אזלינן בתריה דבעל העיטור ואין אנו עומדים על דעתינו הראשון לאסור סבירת המפרקת כ"ז שהדם מקלח דוקא דלישתמע מדיוקא הא בזמן שהדם שותת מותר לשבר אלא אנן נמי אסרינן עכשיו שבירת המפרקת וכל מיני קרובי מיתה כ"ז שהדם יוצא לפי שכן ראוי להורות להלכה ולמעשה כדמסקינן לעיל בסמוך לאחר החזרה ובכל כי האי גוונא כל החוזר בו ידו על העליונה" עכ"ל בעל הקונטרס בהשמטה.*)

---

*) ז"ל בעל הקונטרס בהשמטה דף קי"ח: „על כן לאחר ששבתי מטעותי תפסתי גם אני את ההיתר במיעוטו והדפסתי על הפתקאות האחרונות שאסור למהר מיתת בע"ח כ"ז שהדם יוצא ודלא כהטו"ז". עכ"ל בהשמטה.

אמנם בהקדמה כתב וז"ל: „כל המכתבים אשר לפניך רוח אחת שולטת בהם ומטרה אחת לכולם ללמד סניגוריא על דעת רש"י וכו' ועל הכרעת הטו"ז" עכ"ל בהקדמה.

והנה גלוי וידוע שמנהגו של עולם לכתוב את ההקדמה לאחרונה וא"כ יוצא בעליל שבעל הקונטרס ביטל את דברי הקונטרס ואת הנוסחא דהפתקאות הראשונות לאחר שכבר יצאו מבית הדפוס כל מכתבי הקונטרס וההקדמה שלו והרשימה של שמות הרבנים אשר באו על החתום להעיד שהלכה כהטו"ז. —

והנה מש"כ דהעיטור חזר מדעתו בנדון דם האברים שלא פירש והביא ראיה מאומצא וכו' במטו מיניה אמינא כי לא ירד להבנת דברי העיטור הללו כאשר אברר בס"ד לקמן בסמוך ועכשיו לא נפסיק בין הפרקים דעסיקנן בהן.

הא קמן שבעל הקונטרס גופיה מכחיש את עדי הראיה שלו אשר הביא להעיד שהלכה כהטו"ז, ומבטל דברי עצמו אשר נתן לתורת אמת במכתבי קונטרסו, ושלח אותן להרבנים שבכל מדינה ומדינה ושבכל עיר ועיר כדי לזרזם להעיד בחתימות ידם שהעיקר כדעת הטו"ז — ועכשיו הוא חוזר ואומר שדעת הטו"ז דחויה היא מכל צד וחזר הדין דאיסור הבלעת דם באברים ויסע „מקילות הדם" ויחן „בויאת הדם" ולפי"ז יוצא לנו כי לא זו שבעל הקונטרס לקח את עצמו לצד אחד אחר החזרה לעורר על ר"י הזקן, ורבינו ברוך, והלבוש, והש"ך, והפר"ח, והכו"פ, והתבו"ש והפרמ"ג אשר כולם עונים ואומרים שההכאה על ראש השחוט מותרת מטעם דליתא בזה החשש דהבלעת דם באברים — אלא אף זו שחולק על הטו"ז, אשר עליו סמך ראשו ורובו של קונטרסו, ועל ספרי שו"ב הנמשכים אחר דעת הטו"ז, אף כי עליהן היה אומר שהכרעתן הוי הכרעה, ועל הדעת והנסיון, ועל הסכמה של ב"ד של מעלה, ועל כל הרבנים וחכמי זמנינו אשר העידו והסכימו על הקונטרס שאסור למהר מיתת בע"ח תיכף לאחר השחיטה וכ"ז שהדם „מקלח". על כולן הוא חולק ואומר דלהלכה ולמעשה אסור למהר מיתת השחוטה ע"י הכאה עס"ר או שאר קירובי מיתה כ"ז שהדם „יוצא".

זהו מה שחולק אחר החזרה על כל הפוסקים ועל כל ספרי שחיטות ובדיקות שבעולם בנדון הכאה על הראש וכה"ג להחמיר. אמנם לאידך גיסא, היינו בנדון שבירת המפרקת הוא חולק להקל נגד דעת הפוסקים קדמאי ובתראי הנקובים לעיל בשמות האוסרים שבירת מפרקת השחוטה עד שתמות לגמרי, ודעת בעל הקונטרס שאחר שיצא דמה מותר לשבור מפרקתה אע"ג שהיא עדיין חיה ואעפ"י שהיא עדיין מהלכת כבריא. דז"ל בעל הקונטרס בהשמטה דף קי"ח „אדרבה דעת הטו"ז דחויה היא וכו' דמידי הוי טעמא של הטו"ז במה שרצה להתיר השבירה בשעת השתיתה

א״א כדי לסלק הסתירה בין מה שכתבו הטור ורמ״א בסי׳ כ״ג למה שכתבו בסי׳ ס״ז וסתירה זו בלא״ה מסולקת דמש״כ רש״י ואחריו הטור ואחריו הרמ״א בסי׳ כ״ג שאם העוף או הבהמה שוהה למות ימיתנו בהכאה מיירי באם העוף שוהה למות לאחר שכבר פסקה יציאת הדם לגמרי ואין בית שחיטתו מוציא דם כל עיקר לא בקילוח ולא בשתיתה דמתוך שאין הדם יוצא ונשאר בפנים הוא שוהה למות כי הדם הוא הנפש וכמו שעינינו רואות אצל בר אווזות ששוהין למות אחר שחיטתן ז״ר ומהלכים כבריאים ואין בית שחיטתן מאבד טיפה ואז מותר להמיתן וכן הדין בבהמה דאי מיתרמייא מילתא לעתים רחוקות שהיא שוהה למות וכו׳ והא דבסי׳ ס״ז אסרו למהר המיתה היינו כשהדם עדיין יוצא בין קילוח בין בשתיתה וכו׳״ עכ״ל בעל הקונטרס הרי שלך לפניך שגם אחר שחזר וביטל את דברי עצמו באגרותיו הראשונות ודחה בשתי ידים את דעת הטו״ז ואת העדים המסכימים שהלכה כהטו״ז, אחר כל זה עדיין הוא עומד בדבורו ומחזיק בהוראה חדשה שלו להקל ולהתיר את האסור לדעת הפוסקים הנ״ל וכמו שכתבו גם הרשב״א והריטב״א שאין לשבור מפרקת של בהמה „עד שתמות לגמרי״ וכן כתבו כל ספרי שו״ב המביאין דין דשבירת מפרקת.

ובאמת עצור במילין מי יכול כי כל סדר משנתו ודרך לימודו של בעל הקונטרס חידה היא, וחידה ליהוי, דהנה בדין הבלעת דם באברים בשבירת המפרקת הוא מתיר את האסור לדעת הפוסקים קדמאי ובתראי ובדין דם האברים דלא פירש מחמיר במה שמותר לדעת הפוסקים קדמאי ובתראי והמובא בשו״ע סי׳ ס״ז בלי שום חולק דדם האברים דל״פ מותר בלא מליחה ודבריהם הקדושים בידו כחומר ביד היוצר ברצותו מרחיב וברצותו מקצר.

ואתה תחזה שכתב בעל הקונטרס בהשמטות דף קל״א וז״ל „וברירא מילתא דמסדרי הש״ם לא הסיקו אדעתייהו למימר דדם האברים שלא פירש מותר וכו׳״ עכ״ל. ועוד שם דף קל״ד כתב וז״ל „דבין מסדרי הש״ם ובין תנא דברייתא דכתובות ודכריתות ובין רש״י כולהו לא שמיע להו ולא סבירא להו ולא אסיקא אדעתייהו כלל למימר דדם האברים שלא פירש יהא מותר וכו׳ ושאר כל הראיות להתיר אכילת בשר חי בלא מליחה נידחין בקש

ונפרכים במשמוש היד ואין לכן עמידה בעלמא דקשוט כדאמרן זימנין טובא" עכ"ל.*) עוד שם דף קל"ו „ולפעמים נשאלתי מנשים והדיוטות אם אמת הדבר מה שהוגד להם שמותר לאכול בשר חי בלא מליחה לפי שלא האמינו לשמועה זו ובמילתא דתמיה כזו השואלים שלא מדעת ודאי משובחים הם לפי שבני נביאים ובנות נביאים הם ואע"ג דאינהו לא חזו מזלייהו שפיר חזא כל מה שיש לפקפק בהיתר זה ושכל הראיות אינן מספיקות ומתוך כך לא היתה דעתם סובלת לאכול הנפש עם הבשר ועל כיוצא בזה נאמר יצפון לישרים תושיה וכו' " עכ"ל בעל הקונטרס. הנה הגע עצמך אם באת

---

*) ואעפי"כ מבטיח בעל הקונטרס לקמן דף ע"ד בזה"ל „שהדי במרומים שאין דרכי להפריז על המידה אלא לאסוקא שמעתא אליבא דהלכתא"!

אמנם הסיבה האמתית אשר ע"י בעל הקונטרס בא לידי כל השבושים הללו הוא דלא מילף נפשיה בגיאותא לירד לעומק דבריהם של רבותינו הפוסקים רק מירהט הוא רהיט ועובר על דברי חכמים בפסיעה גסה, ודין גרמא ג"כ מה שהעלה בקונטרסו „פסי ביראות" ליסוד מוסד שמדברי המאור בפרק הזורק דשבת יוצא בעליל דאיסור טלטול ד"א בשבתא „לאו מסיני איתסור" אלא מכח תקנת חכמים לגיבא דממונא כידוכין כרה"י גם לשבת, דמכיון דתקינו רבנן ד"א בר"ה דקונות לו לאדם כי היכי דלא ליתי לאינצויי, מכח אותה תקנה ומאותה תקנה ואילך שרי לטלטל חפץ תוך ד"א והמעביר חוץ מד"א מדאורייתא חיובא מיחייב משום מוציא מרה"י לר"ה דד"א של אדם כמאן דמוקפין מחיצות דמיין מכח תקנת חכמים, ומכח תקנת חכמים נעשה דאורייתא — כך מסביר בעל הקונטרס את דברי המאור שם ומוסיף והולך בזה"ל „ולא תקשי עליה דבעל המאור מהא דאמר ר"י אמר שמואל מקושש מעביר ד"א בר"ה הוה? דכמה תקנות תיקן משרע"ה כדאיתא במגילה דף ד' ובתענית דף כ"ז" עכ"ל הקונטרס ועל יסוד זה בנה שם כל דברי קונטרסו.

איברא רחמנא ליצלן מהאי דעתא לומר שהמקושש נסקל ע"י משה רבינו והלא מקרא מלא דבר הכתוב ויאמר ה' רגום וכו', ור"י אמר שמואל מביא מזה ראיה שמכיון שנסקל המקושש משום שהעביר ד"א בר"ה נתברר הדבר שהמעביר ד"א בר"ה בשבתא אינו מן הספיקות אלא ודאי חייב, כמבואר בשבת צ"ו ע"ב, אבל הם כי לא להזכיר ולומר שהמקושש נסקל מכח תקנת משה רבינו.

והנה במכתב חלשי „המסדרונה" האריכתי קצת בדבר זה ושם העירותי גם על שבושים אחרים בדברי הקונטרס פסי ביראות הנ"ל וכאן אין מקומו.

לידי מידה זו לומר על דין ערוך ביו"ד המוסכם להלכה ולמעשה בלי שום חולק דאפילו מזלייהו דנשים והדיוטות חזא מה שיש לפקפק בו ומתוך כך אין דעתם סובלת לאכול „הנפש עם הבשר" — אם באת לידי כך להעד בעדות ברורה בפומבי שחכמי הש"ס לא סבירא להו הסיתר המוסכם מפי הלכות גדולות והשאלתות, אשר כל דבריהם דברי קבלה, ומפי האשכול, והראב"ד, ורבינו גרשום מאה"ג, ומר חפץ אלוף, והעטור, והרקח, ורבינו יהונתן, ורבינו ברוך, והסמ"ג, והרמב"ן, והרשב"א, והמאירי, והר"ן, ובעלי תוספות, והאו"ז, והרא"ש, ורבינו ירוחם, והטור, והב"י, ורמ"א, וכל הפוסקים האחרונים אחד מהם לא נעדר, הנה אם באת לידי מידה זו, לא שבקת חיי לכל בריה בכל ד' שולחן ערוך וכל אחד ואחד מהמתחכמים יבנה במה לעצמו להטיל מום בקדשים בניב שפתים. —

ורואה אני חובה לעצמי להציע לפני רבנן ותלמידיהון הראיה אשר בעל הקונטרס מביא שחכמי הש"ס לא ס"ל דדם האברים שלא פירש מותר, ובודאי מגמתו היא לפרסם למען יכירו וידעו סדר למודו של המשיג על גדולי הפוסקים אשר כל בית ישראל נשען עליהם. דז"ל בעל הקונטרס בהשמטה דף קכ"ב: ראיה לדבר מהא דאמרה ילתא לרב נחמן מכדי כל דאסר לן רחמנא שרי לן כוותיה אסר לן דמא שרי לן כבדא, חזיר מוחא דשיבוטא, גירותא לישנא דכוורא וכו', וכששמעו חכמים דבר היה להם לומר כדאמר רבי אליעזר לאשה חכמה (יומא ס"ו) אין חכמה לאשה אלא בפלך, מאי שנא כבדא דנקטא ילתא טפי משאר בשר, וכי לא שמיע לה לילתא דדם האברים שלא פירש מותר, ספו לה בישרא באומצא כי היכי דתטעום טעמא דדמא והויא רבותא טפי מחזיר ומוחא דשיבוטא מגירותא ולישנא דכוורא שהגופים מחולקים משא"כ גבי דם האברים דשרי מיניה וביה, שאותו דם עצמו שאסור לאחר שפירש, מותר כ"ז שלא פירש, ומדנקטא כבדא דוקא, שמעינן דדם שאר האברים אסור דהא לא שרייה רחמנא, ומדשמעי רבנן במילתא דילתא ולא אהדרו לה ולא מידי שפיר שמעינן דלא אסיקו אדעתייהו כלל למימר דדם האברים כ"ז שלא פירש מותר, חוץ מן מכבד דעיקרה דם ורחמנא שרייה ושפיר עבדא ילתא דנקטא כבדא דוקא" עכ"ל בעל הקונטרס בהשמטה!!!

ראה אנכי נותן לפניכם את הראיה הנ"ל כמות שהיא, ושפטו נא בין על הקונטרס מעבר האחד ובין השולחן ערוך יו"ד לעבר השני, עמדו נא ותתפלאו הפלא ופלא על השו"ע ועל כל רבותינו הפוסקים מקדמאי דקדמאי הנ"ל עד ועד בכלל כל הפוסקים בתראי דבתראי שנעלם מהם הדין אשר ידעה ילתא אשת דרב נחמן, ולא חזא מזלייהו מה דחזא מזלייהו דנשים והדיוטות בזמנינו שיש לפקפק בהיתר זה, ולא הבינו מה שהבין בעל הקונטרס כי כל הראיות שהביאו להתיר „לאכול הנפש עם הבשר" נפרכין במשמוש היד ואין להן עמידה בעלמא דקשוט. —

ועדיין אל עלי חובת הביאור שבעל הקונטרס במח"כ טעה בהבנת דברי העיטור הפשוטים והברורים, ואציגה נא עמך עיקר דברי העיטור בזה הדבר, וזה לשונו: אבל רש"י לא גריס באומצא וה"ג לדידיה שרי ומיבעיא לן אי יוצא ע"י מליחה א"ד לדידיה נמי אסור והלכך בעי לאיזדהרי טובי בהכי קודם שתצא נפשה שלא תשבר מפרקתה של בהמה והיינו כ"ז שמקלח כר"י וכו' ומסתברא משום דדם הנפש מובלע בו והוא אע"ג דל"פ אסור ולא סגי במליחה אבל דם האברים דפירש אסור, דלא פירש מותר ומליחה סגי וכ"כ ר"א משבחא דם האברים דפירש הוא דאסור, הא דלא פירש מיכליה באומצא שפיר דמי כלומר לא גלי ולא מבושל. וק"ל למאן דאמר אגומרי מצמית צמתי אמאי אסור לשתרי דהא לא פירש עכ"ל העיטור בריש הכשר הבשר.

וטרם כל שיח יהי', תדע דדעת העיטור כדעת קצת הפוסקים והראשונים דלא מקרי דם שפירש אלא מה שיצא לחוץ דוקא אבל מה שפירש ממקום זה ונבלע במקום אחר ולא יצא לחוץ חשיב דם האברים שלא פירש, וזה לך האות והמופת, שהרי העיטור כתב גבי אומצא דהסמיק וז"ל ואיפסקא הלכתא אסמיק איהו ואליה אסור, לא אסמיק איהו ואליה שרי דדם האברים שלא פירש „במכא" שרי עכ"ל. הנך רואה דס"ל דכ"ז שלא יצא הדם לחוץ שרי. ולפיכך בשר בהמה שנשברה מפרקתה דלא סגי ליה במליחה ע"כ משום דדם הנפש מובלע בתוכו, והוא אע"ג דלא פירש ויצא לחוץ אסור, אבל אם נשברה מפרקתה לאחר שיצא דם הנפש וא"כ לא נבלע

ע״י הבשרה אלא דם האברים, אין כאן אפי׳ ריח איסורא, דהא הדם לא יצא לחוץ והוי דם האברים שלא פירש דמותר וכן פסק רב אחאי משבחא דדם אברים שלא פירש מותר לאוכלים בהויתא. אך קשה בזה דהיתא בפסחים ובחולין אוותא ביעי ומיזרקי שללהו ע״ג גחלים דפליגי בה רב אחא ורבינא חד פרי, וחד אסיר מטעם שהגחלים מגמית גומתין וקשה למאן דאסר דאפילו תימא דמגמות גומתי מאי הוה הלא דם שלא פירש הוא ואנן פסקינן דדם של״פ מותר. — זהו הפשוט פשט בדברי העיטור הנ״ל לכל ישר הולך, וקושית בעל העיטור הקשו גם הרשב״א והר״ן בפרק גיד הנשה, והמחליף הקושיא לרא״ש וחושב שהעיטור שינה את טעמו בדין דם האברים של״פ הר״ן טועה בהבנת פשטיות דברי העיטור ועובר על ונעלם שהעיטור כתב את״ז בהדיא שהלכה דדם אברים שלא פירש במנא מותר.

וכבר שגה בזה הדבר בעל הקונטרס בדף ע״ה. דשם מביא את דברי הפרישה והב״ח והפר״ח והכו״פ מה שפירשו את דברי הטור בסי׳ ס״ז דדם שפירש ממקומו ונתעורר לצאת ונבלע במקום אחר אסור ולוקין עליו וכתב הב״י דזה נלמד מדין שובר מפרקת. והנה בעל הקונטרס כתב שם על פירושן של הגדולים הנ״ל וז״ל „ולאחר העיון ברורה לי מילתא כנהורא מעליא דאין אנו צריכין ואין אנו רשאים להכניס עצמינו לפירושות דחוקות בפירוש לשון הטור ולהוציא דבריו הקדושים ממשמעותן הפשוטה וממושכלות הראשון כש״כ להקל״ וכו׳ עכ״ל הקונטרס ובכן הוא מפרש והולך דהאי דם שפירש ונתעורר לצאת ונבלע במקום אחר מיירי בדם הנפש והטור חולק על אביו הרא״ש ותפס גירסת רש״י עיקר ופסק כבעל העיטור, ולכן פסק שאותו דם הנפש שפירש ממקומו ונתעורר לצאת מחמת השחיטה ונבלע במקום אחר מחמת שבירת המפרקת אסור ולוקין עליו. „והא דלא כתב הטור שחייבין כרת על אכילתו היינו טעמא דלא פסיקא לן מילתא שאכל כזית מדם הנפש בכדא״פ״ — [כרת בידי שמים הוא ומי איכא שניקא קמא שמיא!] וסיים בזה״ל „סוף דבר ועל כל הדברים והאמת האלה אי ספק אצלינו שהטור תפס גירסת רש״י ופסק כבעל העיטור״ עכ״ל בעל הקונטרס ולא הרגיש כי כל הדברים והאמת האלה טעות גדול הוא, דאם

אמת ואין ספק דהטור פסק כהעיטור האיך למד מסבירת המפרקת דדם שפירש ונתעורר לצאת ונבלע במקום אחר הסור, הא דעת העיטור דבשובר מפרקת ליכא כלל דם שפירש כאשר העתקתי לשון העיטור לעיל דכתב ומסתברא משום דדם הנפש מובלע בו והשוא אע"ג דלא פירש אסור, והוא סובר להלכה דלא חשיב דם שפירש הלא מה שיצא לחוץ. —

הדרן למלתן ונקיטנא בקצירת אומר פירות הנושרין מדברינו עד הנה והלו הן:

א. טעות גדול הוא מש"כ בעל הקונטרס שרבינו ברוך ורבו ר"י הזקן וכל העומדים על גבהם העלו דין אחד שלא כדת מכה שלא ירדו לסוף דעתו של רש"י, אדרבה בעל הקונטרס תלה קלקלתו באחרים.

ב. טעות גדול הוא מה שבעל הקונטרס מכנה בשם „קנה רצוץ" את הגאון בעל חכמת אדם, אדרבה נעלם מעיני בעל הקונטרס שהגאון הנ"ל קיים מהמורו להתיר הכאה עה"ר אליבא הפוסקים קדמאי ובתראי.

ג. טעות גדול הוא מש"כ בעל הקונטרס „כללו של דבר שכל דברי התבו"ש הללו מריסא דריפא עד סיפא וסיפא לא שרירין ולא קיימין", אדרבה בעל הקונטרס לא ירד להבין עומק דברי של מרן התבו"ש אשר רוח ה' דבר בו.

ד. טעות גדול הוא מש"כ בעל הקונטרס כי „גירסת הר"ף היתה דחויה מעיקרה בעיני בעלי התוס' ומשו"ט תפסו פלך השתיקה ולא חששו כלל אפילו להזכירה ולדחותה כש"כ להחזיקה" — אדרבה נעלם מבעל הקונטרס כי כל הראשונים אחד מהם לא נעדר ממנו כיוה וכמה מבעלי התוס' גורסין כגירסת הריף והורו הלכה על פיה.

ה. כל הטעמים והסברות והראיות אשר בעל הקונטרס מביא להחזיק דין החדש שלו מלאים טעיות והעלמות כרימון.

ו. והודאת בע"ד כמאה עדים דמי, דהא בעל הקונטרס בעצמו מבטל בהשמטה את דבריו בקונטרסו ובספתקאות אשר שלח להרבנים

שיתנו עדיין שהלכה כהטו"ז, ומבאר ואומר שדעת הטו"ז דחויה מכל צד ושאין להורות כהטו"ז, אלא מהיום ולהלאה יקבע הלכה למעשה כי „יציאת" הדם הוא העיקר, ולא כדעת הטו"ז דכתב שהעיקר הוא „קילוח„ הדם.

הא קמן עד כמה לא חש בעל הקונטרס לקמאים. דהנה בהקדמה הוא מבטיח כי „כל המכתבים אשר לפניך רוח אחת שולטת בהם ומטרה אחת לכולם ללמד סניגוריא על דעת רש"י וכו' ועל הכרעת הטו"ז" וכי „מתוך שקלא וטריא בדבוק חברים יצא הדין לאמיתו ותצאנה חוות דעתם של הרבנים בהסכמה אחת כדבעי למיהוי" — ובהשמטה הוא חוזר מדבורו ומבטל את הדין אשר יצא לאמיתו ודוחה בשתי ידים את הכרעת הטו"ז ואת דעת ספרי שו"ב הנמשכים אחריו ואת עדות הרבנים בהסכמה אחת כדבעי למיהוי שהלכה כהטו"ז.

והנה האף אמנם כי בחזירתו זו קלקל עוד יותר מבראשונה, דהא עכשיו הוא חולק גם על הטו"ז, אשר נשאר מכל הפוסקים לעמוד על ימינו, ומעתה אין לו עוד על מי להשען, והוא בעבר אחד, וכל הפוסקים וכל ספרי שו"ב שבעולם בעבר השני — מ"מ אחרי אשר התחיל לנטות מעיקר מטרת קונטרסו, נקוה כי אדהכי והכי יתבונן ג"כ ויראה בטולה של הוראה חדשה שלו להקל נגד דעת רבותינו הפוסקים ראשונים ואחרונים, ויבין שכל השגותיו על גדולי הורים ומורים אשר תמיד לנו לעינים ומפיהם אנו חיים וקיימים, אינן אלא שגגות והעלמות, וישכיל אמיתת המאמר: אם ראשונים כמלאכים אנו כבני אדם וכו', וכל המדבר גבוהה גבוהה נגד עמודי התורה, בידוע שנכשל בדברים הפשוטים יותר מביעא בכותחא — ושלום רב לאוהבי ולומדי תורה לשמה.

מסירת מודעה!

בתחילה עלתה במחשבתי לספח אל העלים הנוכחים גם השגות על מכתב השלישי ושאר הוספות שבקונטרס. אמנם אחרי ראי כי רבות הנה מאד ואנכי אינני בעל מלאכה אחת, גמרתי בדעתאי לקבוע להן מדור בפני עצמן ולהוציאן לאור כפי מסת הפנאי. ואולם מלאתי את עצמי כמצוה ועושה להעתיק אחת מהשגותי על מכתב שלישי, יען כבר בגד 30 יעדתי לדבר בה, והא לך לשון ההשגה על דברי הקונטרס לדף ט' במכתב שלישי:

בעל הקונטרס חוזר ושונה את פרקו פה מה שהעלה כבר לעיל דף ח' בזה"ל „ומה שהקשה הר"ן על גירסת רש"י דשמואל הו"לל ומאכיל דם את הבריות דחמיר טפי מגזל א"ה כמדומה דלאו קושיא היא, דהא גירסת רש"י שנייא מגירסת הרי"ף והרמב"ם בתרתי, חדא דרש"י ל"ג מי שרי למיכל באומצא ועוד דל"ג דמבליע דם באברים בדלי"ת בראש התיבה כגירסת הרי"ף דליכוי משמע דחד איסורא הוא וכו' אלא ה"ג רש"י ומבליע דם באברים בוי"ו בראש התיבה ותרתי איסורי נינהו איסור גזילה ואיסור דם וכו' נמצא דקושית הר"ן ליתא לגירסת רש"י דלגירסת רש"י אין עיקר זה דאיסור דם חסר מן הספר, ואדרבה לגירסת הרי"ף אין הלשון מדוקדק כ"כ דהא מה שהדם נבלע לא גריס איסורא למאן דאכיל באומצא אלא מתוך שפירש הדם ממקומו ונתעורר לצאת נעשה דם האברים שפירש ונאסר ועיקר זה חסר מן הספר ואישתכח דגירסת רש"י נהירא וגהירא טפי מגירסת הרי"ף והרמב"ם וכו'" עכ"ל הקונטרס.

הנה בעל הקונטרס ראה ראיה אחת*) ברי"ף מלת דמבליע בדלי"ת ותיכף עשה מטעמים כאשר אהב ויצא לדון בדבר חדש ללמד על הכלל כולו דגם בזה שנייא גירסת רש"י מגירסת הרי"ף והרמב"ם וגלוי וידוע שהיא

---

*) ואנכי ראיתי שתי ראיות כי גם בהשאילתות סדר וישלח כתוב כן.

גירסת כל הראשונים. וכאן הבן שואל מי הוא הנביא אשר הגיד לבעל הקונטרס דגם בנוסחת הרמב"ם כתוב דמבליע בדלי"ת? אבל כך הוא דרכו וסדר משנתו של בעל הקונטרס להגביה עוף בשערותיו לחדש חדשות במכוסה ממנו ולבסוף ידבר עליהן בשער כעל דברים אמתיים והולך מדחי אל דחי. הבט וראה כי פשוט וברור בעיניו שגירסת רש"י שנייא „בתרתי" מגירסת הראשונים וכי לפי גירסתם חסר העיקר מן הספר באופן שגירסת רש"י „נהירא ונהירא טפי" מגירסת הראשונים, חידושים אשר לא נראו ולא נשמעו מזמן חתימת התלמוד עד יציאת קונטרס הבלעת הדם עלי תבל, וחסרון ידיעה זו גרם לרבותינו הפוסקים שהעלו הפסק הלכה עפ"י הגירסא אשר העיקר חסר מן הספר.

אמנם תא ואחוי לך כי שתי העלמות הן הנה יסודן של שני חידושים הללו. בראש כל נעלם מעיני בעל קונטרס שקושית הר"ן כבר הקשה הרמב"ן ומתמתה הכריע שהעיקר כגירסת הספרים של הראשונים, והנה ידענו כי לא זו שבספרי רבותינו הקדמונים נמצא הנוסחא ומבליע בוי"ו, כמו באשכול הלכות מליחה, בסה"ת סימן ס"א, בסמ"ג מל"ת קל"ז וכו' אלא אף זו העיטור ריש הלכות הכשר הבשר ובת"ה ב"ש סוף שער שני מביאין הנוסחא „ומבליע" בוי"ו „ובאומצא" ומסיימים שכך היא גירסת הספרים ודרבינו אלפסי. הרי דהמציאה אשר מצא בעל הקונטרס שגירסת רבותינו הקדמונים שנייא „בתרתי„ מגירסת רש"י מציאת הפקר היא.

ועוד נעלם מעיניו ולא ידע מש"כ הרשב"א בת"ה ובחידושיו לחולין קי"ג ז"ל בשעת שחיטה דם האברים מתנודד לצאת וכששובר מפרקתה הדם חוזר ונבלע בבשר וה"ל דם שפירש ממקום זה ונבלע במקום זה וליכא „מבליע„ דם באברים הכי משמע עכ"ל הרשב"א וא"כ הנך רואה שהעיקר אין חסר מן הספר לכל המעיין בספר ואינו קורא בתורה בע"פ מה שלא כתוב בספר כאשר עשה בעל קונטרס עוד הפעם באותו המקום דז"ל הקונטרס שם בהערה: „והפרמ"ג סי' ס"ז כתב דלדעת רש"י נמי חתיכה ומליחה מהני כמש"כ הש"ך ס"י ס"ז סק"ו דלא עדיף מאומצא דהסמיק אלא דחיישינן שמא ישכח ולא יחתוך וכו' עכ"ל הפרמ"ג ובמח"כ לא דק שהרי רש"י כתב

בהדיא, חולין קי"ג, דמבליע דם ושוב אינו יוצא וכו' וכן מש"כ הפרמ"ג שם דלדעת הש"ך מהני מליחה אפי' לרש"י לא כיוון הפרמ"ג יפה לדעת הש"ך, דמש"כ הש"ך דאתו"מ מהני מיהא לכ"ע לא נתכוון הש"ך לדעת רש"י והא דכתב לכ"ע חוזר על דברי רבינו ירוחם שכתב ונכון להחמיר כרש"י והביאה הש"ך לעיל בסמוך תוך כדי דבור וכו' ולא נתכוון הש"ך לומר דרש"י בעצמו התיר הבשר ע"י חתיכה ומליחה" עכ"ל הקונטרס שם. הא קמן שבעל הקונטרס דורש כמשה מפי הגבורה כי רבן של ישראל מרן הפרמ"ג לא דק ברש"י ולא כיוון יפה בהבנת דברי הש"ך.

והנה מראש מקדמי ארש תדע שגם הפר"ח וכו"פ כותבין כהפרמ"ג כי הש"ך להורות נתן שחתיכה ומליחה מהני אפי' לדעת רש"י, וא"כ על פי שלשה עדים הללו יקום דבר שהנוטה מדרך זו ומסרס את דברי הש"ך לצד אחר לומר שקאי על דברי רבינו ירוחם ולא על דעת רש"י הר"ז טועה בלימוד פשוט פשט דברי הש"ך. —

ועוד נעלם מעיניו שגם רבינו אליהו מווילנא מפרש דעת רש"י כך, כי על דברי רמ"א סי' ס"ז ונהגו להחמיר לחתכו ולמולחו וכו' כתוב בביאור הגר"א שם אות ו"ו וז"ל ונהגו להחמיר כגירסת רש"י ע"ש ד"ה הא וכו' ור"ל שצריך חתיכה דע"י חתיכה לא גרע מאומצא דאסמיק לקדירה עכ"ל רבינו אליהו מווילנא. הרי שדבריו עולין בקנה אחד עם דברי הש"ך דמה שכתב רש"י דמבליע דם ושוב אינו יוצא היינו דוקא ע"י מליחה לחודא אבל אם חתכו ומולחו מהני גם לדעת רש"י.

ע"כ העתקה ומי יתן והיה בעל הקונטרס מקדים עתות אלה אשר בהן יגע למצוא שגגות בדברי רבותינו הפוסקים, אל היגיעה והעמל להבין דבריהם העמוקים והרחבים.